

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

MÄN MED KLASS

En jämförande studie om maskuliniteter och klass

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Adrian Arrakhi och Jonathan Turner

Handledare: Pål Wiig

Abstract

Title Men with class

Authors Adrian Arrakhi & Jonathan Turner

Key words Masculinity, Class, Identity, Language.

The focus of our dissertation is masculinity which is often a topic of debate in today's society concerning areas such as violence, sport and paternal leave. Male studies are a relatively new field which means there is a lot remaining to be explored. We have chosen to explore how social class reflects on male identity. The reason we have chosen social class as a variable is due to a focus in the general debate of identity amongst the social sciences towards identities formed through consumption in the world of global mass-media. We were interested to see if class background is still a relevant variable. We are not laying claim to explaining how social class affects the formation of male identity. Instead *our aim is to observe the way masculine ideals are expressed across the class boundaries and whether it is possible to attribute observed differences to class background*. Our main theoretical base is comprised of Connell's hierarchy of masculinity and Bourdieu's theories on class and language. Using Bourdieu's class-matrix we were able to seek out two groups of young men with very different class backgrounds. Both groups are second year students at sixth-form. The members of the first group are doing a practical course aimed at work in the automotive industry and come from working class homes. The members of the second group are doing a theoretical course aimed towards university studies and come from academic and more privileged homes. We performed focus group interviews to discuss various aspects of masculinity to capture the way the two different groups expressed themselves concerning various areas of the topic of masculinity. The differences we observed were a stronger tendency from the practical group to distance themselves from perceived feminine practices and a greater orientation towards homo-social environments. Similarities we were able to observe was a certain degree of participation in societies code of male dominance over women but also a willingness to work towards a more flexible masculinity. We were able to see how a lower gender external attribute i.e. lower class background leads to a usage of gender internal attributes to climb in Connell's model of male hierarchy.

Innehåll

1	Bakgrund	1
1.1	Inledning.....	1
1.2	Frågeställning	2
1.3	Tidigare forskning och litteratur.....	2
1.3.1	En allmän översikt över forskningsläget	3
1.3.2	Klass och genus inom feministisk forskning.....	3
1.3.3	Ett kvantitativt perspektiv.....	4
1.3.4	Klass och faderskap	4
1.3.5	Klass och språk.....	5
1.3.6	Ungdomar och identitetsskapande.....	5
2	Teoretisk bakgrund.....	7
2.1	Begrepp.....	7
2.1.1	Manlighet eller maskulinitet.....	7
2.1.2	Homosocialitet.....	7
2.1.3	Identitet.....	7
2.2	Manlighet.....	7
2.3	Klass	10
2.3.1	Karl Marx klassanalys	10
2.3.2	Det postmoderna kapitalistiska samhället	11
2.3.3	Bourdieu's klassanalys	11
2.4	Klass och språk.....	12
2.4.1	Bourdieu's språkanalys.....	12
2.4.2	Bernsteins språkanalys	13
2.4.3	Gemensamma drag	13
3	Metod.....	14
3.1	Kvalitativ metod	14
3.2	Fokusgrupper	14
3.3	Urval	14
3.3.1	Klassbakgrund	15
3.3.2	Grupperna	15
3.4	Förförståelse	16
3.5	Intervjuernas genomförande.....	16
3.6	Analys.....	17
3.7	Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	18
3.8	Etiska överväganden.....	18
4	Resultat	20
4.1	Utseende och språk.....	20
4.2	Intervjun	20
4.2.1	Manligt och omanligt	20
4.2.2	Kroppsliga ideal.....	21
4.2.3	Pengars betydelse	21
4.2.4	Hur en man ska vara	22
4.2.5	Att förhålla sig till andra.....	23
4.3	Mannens roll i familj och relationer	24
4.3.1	Om relationer och partners	24
4.3.2	Familjen.....	26
5	Analys.....	28
5.1	Klass och habitus.....	28
5.2	Att lära sig jämställdhet.....	28
5.3	Att uttrycka manlighet.....	29

5.4 Relationer	29
6 Diskussion	31
6.1 Skillnader.....	31
6.2 En arbetarklassmaskulinitet.....	31
6.3 En medelklassmaskulinitet	32
6.4 Mot nya maskuliniteter.....	32
Källförteckning.....	34
Bilaga – Intervjuguide	37

1 Bakgrund

”Look at the film stars who melt the hearts of womankind these days: Johnny Depp, Judy Law, Orlando Bloom. Are they hunter-gatherers? Maybe they’d pass muster on a Saturday morning in Carluccio’s but in a jungle they’d be eaten within 10 minutes. Back in the 1960s Paul Newman and Robert Redford were much loved as they trotted around Wyoming on their horses shooting people.” - Jeremy Clarkson (programledare, Top gear)

1.1 Inledning

Samhällsvetenskapernas diskussion om identitet har under slutet av 1900-talet ofta kommit att handla om individuella identiteter som inspireras av de globala medierna och formas genom konsumtion. Ett exempel på detta kan vara en ungdom i Sverige som låter sig inspireras av japansk kultur i form av manga tidningar, kampsporter, sushi och anammar en identitet kring den japanska kulturen. Det har också fokuserats på ”nya” kollektiva identiteter med grund i exempelvis sexuella preferenser, etnicitet eller olika subkulturer. Fotbollshuliganer i Sverige utgör ett tydligt exempel på detta där de efterapar den brittiska ”Casual” subkulturen med bland annat Burberry kepsar och Stone Island jackor som symbolik. Samtidigt har exempelvis klass blivit mindre populärt än andra kategoriseringar och identiteter (Berggren, 2001). Klass, kön och etnicitet (inte alltid i dessa termer) är ändå inget nytt. Så gott som all litteratur vi stöter på under vår utbildning tar någonstans upp hur dessa faktorer också skall tas med i beräkningen när ett visst fenomen diskuteras. Detta har varit särskilt tydligt i den litteratur som presenterats under de två valbara kurserna som tar upp genusfrågor. Det vi har saknat är en fördjupning där dessa faktorer får ta en central roll och där man även får se hur de påverkas inbördes av varandra. En C-uppsats ger oss ett begränsat utrymme att göra detta och vi har valt att se närmare på hur föreställningen om manlighet präglas av klasspositionen och teoretisera kring detta. Vi gör inte anspråk på att beskriva hur hela den manliga identitetsskapande processen präglas av klasspositionen utan kommer att titta på hur manligheten uttrycks från två skilda klasspositioner.

Var har valt att använda oss av ungdomar för insamlandet av empiri då ungdomar har ett tydligt sätt att tolka den samtid de lever i, på grund av den känsliga och rörliga livsfasen de befinner sig i. Ungdomar kan ta till sig trenderna och förändringarna som kännetecknar deras samtid (Hammarén, 2008). Då ungdomar är de mest mottagliga för mediernas globala intryck får man en stor möjlighet att undersöka graden av individuella eller nya kollektiva identiteter gentemot klassbundna identiteter. Vår studie kan ordnas in i kategorin mansforskning med fokus kring ungdomar.

Valet av maskulinitet och klass som fokus för vår uppsats har varit ganska naturligt. Vi har båda intresserat oss för de båda områdena och velat fördjupa oss ytterligare. Det är två områden vi inte har kunnat eller velat kringgå i vare sig studier eller privatliv.

Manlighet är ett populärt tema att diskutera och ständigt möts vi av nya debatter, vare sig det handlar om våld, sport, utseende eller pappaledighet. Inte minst har invandrare diskuterats i samband med frågor om jämställdhet. Det finns gott om föreställningar av hur män från olika klasser eller olika yrken och åsikter ser på kvinnor. Dessa förutfattade meningar kan vara sanna eller inte, men oavsett så är de med och formar vår uppfattning om hur dessa män är. Arbetarklassmän, invandramän och andra grupper av män beskylls ofta för att vara bakåtsträvare och traditionalister när det kommer till jämställdhetsdebatten (Hammarén, 2008). När man pratar om jargongen på ett bygge eller i en verkstad förväntas ofta skämten och synen på kvinnor vara grov och lika ofin

som bilderna på nakna kvinnor som hänger på väggarna. Det är lätt att fråga sig om de pratar om kvinnor på samma sätt med sina barn eller om väggalmanackan hemma också har nakna kvinnor som tema. Med andra ord, inverkar sammanhanget på hur man uttrycker sin manlighet? Vi kommer inte att ha möjlighet att undersöka den här frågan men får ändå ha i åtanke vilket sammanhang våra respondenter befinner sig i då de uttrycker sina tankar kring manlighet.

Connell(1999) menar att man klättrar i den maskulina hierarkin med hjälp av bland annat etnicitet, ålder, utseende, religion, sexuell orientering och klass. Men vilken roll har då klass i skapandet av maskulinitet, är en arbetarklassmaskulinitet annorlunda från medelklassens och i så fall på vilket sätt skiljer de sig? Behöver en lägre klassposition medföra att man använder sig av andra egenskaper för att nå en högre position i den manliga hierarkin? Vilka egenskaper är det man använder sig av då? Att det är skillnader är något som bekräftas av samtliga skrifter vi kommit över som tar upp manlighet. Flera mansforskare pekar på hur män allt som oftast inte befinner sig i en fast situation där könen och deras roller är bestämda. Tvärtom präglas de av ett ständigt förhandlande gentemot kvinnor och andra män (jfr Johansson, 2005; Connell, 1999) vilket öppnar upp för förändringar och nya maskuliniteter. Förhandling sker i relationer med vänner, sin partner, familjen och omfattar också den egna gruppens gränser gentemot andra grupper. Klass är ett begrepp som kan innehålla mycket och tolkas på många olika sätt, ett inte helt okontroversiellt ämne. Det finns de som hävdar att klass inte existerar längre och bland dem som pratar om klass finns det många olika uppfattningar om vad det är och hur det skall användas. Vi har fastnat för hur klass påverkar våra sociala mönster, vår kultur och hur vi utifrån vår klassposition får olika syn på och möjligheter i vår omvärld. Klass är i sig en faktor som påverkar individen och kan förklaras genom bland annat Bourdieus teorier kring habitus och kulturellt kapital.

1.2 Frågeställning

Vi vill undersöka om och hur manlighet uttrycks på olika sätt utifrån olika klasspositioner. Vi fokuserar på unga män ur två skilda samhällsklasser för att ställa två grupper mot varandra och jämföra deras sätt att konstruera manlighet.

- Hur skiljer sig de unga männens maskuliniteter utifrån olika klasspositioner?
- Kan vi härleda eventuella skillnader till deras klasspositioner?

1.3 Tidigare forskning och litteratur

Mansforskning kan naturligtvis sägas alltid ha pågått, om man med detta menar forskning om män utan genusperspektiv. Forskning har ju överhuvudtaget drivits av män, om män, och för män historiskt sett (Gemzöe, 2005). Genusforskningen har ju också intresserat sig för män på ett mer kritiskt sätt men först under 80-90-talet etablerades mansforskningen som ett forskningsområde. Vi kommer först att presentera en allmän översikt över forskningsläget kring manlighet och klass och sedan kortfattat presentera studier och litteratur som legat till grund för vår förförståelse kring ämnet. Först presenterar vi befintlig forskning kring kön och klass vilket är de centrala teman i vår uppsats. Sedan presenterar vi forskning kring klass och språk då vi intresserat oss för hur manligheten uttrycks och språket ofta är klasbetingad. Slutligen presenterar det

som legat till grund för vår uppfattning kring ungdomar då vårt empiriska resultat kommer från ungdomar.

1.3.1 En allmän översikt över forskningsläget

Ett problem inför uppsatsen har varit att hitta litteratur som behandlar klass och manlighet på djupet. Det finns studier som tar upp olika maskuliniteter som exempelvis Connell (1999), Hammarén (2008) eller någon av de andra studier vi refererar till i texten. De flesta studier skrapar mer på ytan av kopplingen mellan klass och maskulinitet, använder det tillsammans med etnicitet eller andra faktorer. Det finns också statistik som tar upp hur olika socialgrupper/klasser förhåller sig till ett begränsat antal frågor. Lars Plantin (i Johansson & Kuosmanen, 2003) menar även att forskning om genus alltför sällan tar upp klassperspektiv och att det är en nödvändighet för att förstå genus. Precis som det är nödvändigt att ta genus med i beräkningarna när klass konstrueras. Forskning om kvinnor och klass har vi haft stor nytta av, inte minst för förståelsen av klassrelaterade mekanismer. Även om samtliga författare påpekar vilka annorlunda villkor som gäller för män, finns det studier som kan jämföras med vår. Vi har använt oss av litteratur vi hittat genom att söka efter arbeten relaterade till vårt ämnesval via bibliotek, internet (främst www.google.com), databaser (bl.a. Gena och Kvinnsam) och tidskrifter (också via databaser). Vi har också läst igenom c-uppsatser och avhandlingar som tar upp klass eller maskulinitet för att söka efter annan intressant litteratur.

1.3.2 Klass och genus inom feministisk forskning

I *Att bli respektabel* (1999) studerar Beverly Skeggs engelska arbetarklasskvinnor i en longitudinell studie som följer kvinnorna under tolv år. Hon betonar vikten av klass för kvinnornas femininitet och hur den mest genomgripande symbolen för denna är respektabilitet. Respektabilitet är något som arbetarklasskvinnorna aldrig har tillskrivits, tvärtom har de pekats ut som allt annat, så att medelklassen har haft något att förhålla sig till och kunnat konstruera sin femininitet i motsats till deras. Det handlar om vilka de är, hur de talar, hur de klassificerar andra, hur de ser på sig själva och vilka de umgås med. Hon menar att medelklassen använt sig av respektabilitet för att peka ut arbetarkvinnorna som icke-respektabla, vilket skett för länge sedan och levt kvar i båda klassers uppfattning. Bourdieus arbeten är viktiga för hennes analyser och hon använder hans kapitalliknelser för att beskriva kvinnornas möjligheter och resurser. Skeggs menar att både klass och respektabilitet är begrepp som är mycket påtagliga men ändå ofta inte tas med i beräkningarna, vilket hon delvis förklarar med att de som inte behöver bry sig om dem, är medelklassen eller de som har privilegiet att strunta i dem.

De kvinnor hon följt försöker framställa sig som respektabla men misslyckas då deras kulturella kapital (bland annat femininiteten) inte är tillräckliga. Möjligheten att omsätta femininitet i andra resurser är begränsade. Hon menar att för män är detta annorlunda då manlighet ger tillgång till exempelvis bättre jobb och makt över kvinnor. Skeggs betonar att villkoren är annorlunda för män och studien handlar om kvinnor och respektabilitet men är ändå relevant eftersom den visar hur klass påverkar individernas könskonstruktioner både när det gäller strategier och förutsättningar.

Fanny Ambjörnsson (2003) har studerat gymnasietjejer med fokus på genus, klass och sexualitet. Under ett års tid följer hon två klasser i skolan och på fritiden. En klass har medelklassbakgrund och läser samhällsprogrammet och den andra har

arbetarklassbakgrund och läser barn- och fritidsprogrammet. Tjejerna umgicks inte med varandra över klassgränserna men de gick i samma skola och hade tydliga uppfattningar om varandra. De båda grupperna har många likheter, bland annat synen på hur en normal tjej ska vara och vilka egenskaper som förknippas med detta.

Tjejerna i de båda grupperna identifierar sig själva i relation till de andra och bestäms också av andra i förhållande till dem. Arbetartjejerna pekas ut som mindre empatiska, sämre klädda, kort sagt sämre. Samtidigt som tjejerna gör motstånd mot att bestämmas som sådana är det också tydligt att de faktiskt ser på sig själva på samma sätt som andra. De båda grupperna har normer att förhålla sig till som är bestämda av kön och klass. Tjejerna var medvetna om normen, liksom att de kritiserade den men ansåg att de skulle riskera för mycket om de inte anpassade sig till den. Ambjörnsson menar att tjejerna inte försöker ansluta sig till medelklassens norm då de redan anser sig vara utslutna. Istället pekar de ut medelklassens femininitet som löjlig och något som de inte vill vara del av. Hon exemplifierar det med hur barn- och fritidstjejerna tar över de begrepp som andra vill tilldela dem, såsom hora och på så sätt försöker undvika att hamna i en offerroll och ta makt över situationen.

Ambjörnssons slutsatser för feministiskt arbete är också intressanta, hon menar att klasskillnader ligger bakom barn- och fritidstjejnarnas relativa ointresse för feminism, eftersom de inte kan identifiera sig med medelklassfeministernas definition av könsrollsproblematiken. Hon avfärdar också att de skulle ha olika kunskap eller analysförmåga men menar att deras problem måste definieras av dem själva, de måste hitta sin egna feminism.

1.3.3 Ett kvantitativt perspektiv

Stefan Svallfors (2004) utgår från kvantitativa data när han i *klassamhällets kollektiva medvetande* bland annat undersöker hur klass avspeglar sig i synen på rättvisa, marknad, välfärdspolitik och jämställdhet. Hans material är surveydata från Sverige, Tyskland, Storbritannien och USA, materialet tar upp många områden och frågorna om jämställdhet är inte i närheten av heltäckande. Bland annat ställs frågor om mäns och kvinnors roller i familjen, vem som ska göra vad och hur mycket. Svallfors menar att det är tydligt att det finns skillnader, vilket även bekräftats i andra kvantitativa studier. Arbetarklass betyder i det här fallet en något mer konservativ hållning, vilket Svallfors också söker förklaringar till genom att se till materiella omständigheter, utan att nå en tillfredställande förklaring. Tvärtom menar han att det är väntade resultat men ändå ologiska, att det inte finns några andra statistiska samband som förklarar varför arbetarklassen intar denna position. Han menar att arbetarklassens försvar för en mer rigid genusideologi inte är något som de vinner på.

När det kommer till frågor om hemarbete följer klasskillnaderna inte samma mönster, både när det kommer till upplevelsen och bedömningen av vem som faktiskt gör vad. När det kommer till *upplevda* skillnader uppvisar kvinnorna inga klasskillnader medan det bland männen framträder ett klasmönster motsatt det väntade. Här är också värt att nämna att resultaten skiljer sig ordentligt mellan män och kvinnor.

1.3.4 Klass och faderskap

Plantin (i Johansson & Kuosmanen, 2003) fokuserar på hur synen på faderskap och utnyttjandet av föräldraledighet har med klass att göra. Det finns ett tydligt samband med utbildning och jobb när det kommer till att vara hemma med barn. I hushåll där både mannen och kvinnan har en högre klassposition är männen särskilt engagerade i hushållsarbetet. Han menar också med stöd av andra forskare att det är problematiskt att detta kommit att bli en symbol för det goda föräldraskapet och den goda manligheten som ställs i motsats till andra som inte lever mer jämställt. De andra i det här fallet är framförallt arbetarklass och invandrare, vilka utpekade som ojämsställda.

Arbetarklassmännens identitet har konstruerats under andra förhållanden, både historiskt och idag. Arbetsvillkor och sätt att leva har format arbetarklassen historiskt enligt normer som inte går ihop med medelklassens individualistiska, karriärbetonade livsstil. Plantin menar att de annorlunda värderingarna och villkoren leder till att ett motstånd mot de ideal som medelklassen förespråkar. Plantin diskuterar även hur ekonomiska förutsättningar kan påverka även om det mer handlar om vilja än ekonomi när t.ex. föräldraledighet diskuteras i hushållen. Han menar att individens relation till arbetsmarknaden har en faktisk och viktig roll, precis som synen på föräldraskap vilken också är differentierad beroende på klassposition.

1.3.5 Klass och språk

André Mattson och Ambjörn Lindfors (2008) har i sin uppsats *Ungdomsspråk* genomfört en studie av språkbruk bland elever i nionde klass på en högstadieskola i en mindre ort i Sverige. Målet med uppsatsen var att kartlägga ungdomars språkanvändning i olika situationer och både kvalitativa och kvantitativa metoder har använts. Bland annat har de undersökt hur elevernas bakgrund påverkar språkbruket och om det finns skillnader i språkbruket mellan killar och tjejer. Enligt författarna är ungdomar väldigt medvetna kring sitt språkbruk och anpassar det efter det sammanhang de befinner sig i. De betonar betydelsen av ungdomarnas bakgrund där språkbruket präglas till största delen av föräldrarna och språket som talas i hemmet. Andra faktorer som påverkar språkbruket är vänner och massmedia som TV, musik och film. Språkbruket ärvs därför till största delen från föräldrarna vilket utgör grundspråket och andra influenser blandas sedan in i samband med intryck från omvärlden. Författarna hittade också belägg för att språkbruk är genusrelaterat där språket används på olika sätt av killar och tjejer och att de är medvetna om att det finns skillnader. Språket befäster rollen som ungdomarna fostras in i av omgivningen och närstående.

Då språket är en del i hur ungdomar formar sin roll blir även unga mäns syn på maskulinitet påverkad av språkbruket kring manlighet som används i föräldrahemmet, bland vänner och i massmedia. Det här påverkar i sin tur också hur de unga männen talar om sig själva relaterat till manlighet.

1.3.6 Ungdomar och identitetsskapande

Ungdomsgrupper i teori och praktik (2002) av Philip Lalander och Thomas Johansson redogör för många av de viktiga begrepp och teorier som influerat den senaste tidens forskning kring ungdomskultur. Boken refererar också till flera studier inom området. Mycket av boken fokuserar på hur identitet formas bland ungdomar. Gruppen kan utgöra en viktig aspekt av detta genom symbolarbete där ungdomarna ständigt omdefinierar hur de ser på den egna gruppen och andra grupper. Symboler kan finnas i språket man använder, kläderna man har på sig och gemensamma intressen och

attityder. Identitetsskapande i grupp genom detta sätt ger medlemmarna trygghet i sin identitet. Boken skiljer också på generation x och arvtagarna. Generation x influeras till stor del av globala massmedia och konsumerar sin identitet därifrån oberoende av sin bakgrund. Arvtagarna påverkas inte nämnvärt av media och deras identitetsskapande process är mer beroende av dess kön och klassbakgrund. Författarna poängterar dock att det är ovanligt att hitta en ren arvtagare eller generation x utan de flesta ligger på en skala mellan dessa två ytterligheter. Det finns också ett kapitel där kön och könsroller behandlas. Exempelvis nämns hur intimitet och närhet ofta förknippas med det kvinnliga (och därför omanliga).

2 Teoretisk bakgrund

Uppsatsens teorier utgår från socialkonstruktivism och postkonstruktivism. Den bygger på feministiska perspektiv och kritisk mansforskning. Av central vikt för vår studie är teorier kring manlighet och klass. Vi kommer i det här avsnittet att presentera de teorier om manlighet som ligger till grund för vår analys och modellen för klassbestämmande som vi kommer att förhålla oss till i studien och varför vi valde den modellen istället för någon annan modell. Vi tar också upp sambandet mellan språk och klass och presenterar begrepp som vi anser centrala för uppsatsen.

2.1 Begrepp

2.1.1 Manlighet eller maskulinitet

Det kan vara problematiskt att veta vilket begrepp som skall användas och det finns ingen klar definition att följa. Manlighet kan uppfattas som mer biologiskt och vardagligt medan maskulinitet kan uppfattas som mer teoretisk. Vi använder båda begreppen, utifrån den ovanstående beskrivningen, även om vi tar avstånd från en biologisk/essentiell syn på manlighet.

2.1.2 Homosocialitet

När en grupp formas av endast män utvecklas det en homosocialitet inom gruppen där medlemmarnas upplevelse av maskulinitet förstärks och tydliga gränser sätts mot omgivningen. Homosocialitet präglas av paradoxen mellan ett sökande efter närhet och samtidigt en rädsla för denna närhet då närhet tillhör det omanliga (Johansson, 2003). Vi kommer att utgå ifrån att den manliga bekantskapskretsen också utgör en form av grupp där homosocialitet utvecklas. Den homosociala gruppen utgör en arena för skapandet av manlighet.

2.1.3 Identitet

Enligt rollteorin ligger man i ständig förhandling med omgivningen kring vilken rollposition man har och vilka förväntningar som förknippas med denna rollposition (Payne, 2002). Med identitet avser vi de tankar man har om sin egen roll utifrån klassposition och kön. Identitet kan även påverkas av andra faktorer men det är klass och kön vi intresserar oss för i denna uppsats. Den del av identitetsskapandet vi är intresserad av är den som förhandlas fram utifrån klassposition och kön.

2.2 Manlighet

Maskulinitets eller manlighetsstudier är ett relativt nytt forskningsområde. Det var inte mer än några tiotal år sedan som synen på manligheten på allvar utmanades och mannens traditionella roll som familjeförsörjare blev ett ämne för allmän debatt. Könensrollerna har förändrats men är ändå kvar liksom att en strukturell ojämlikhet fortfarande är tydlig. Vi har inte intresserat oss för relationerna mellan män och kvinnor eller jämställdhetspolitik i den meningen utan valt att se närmare på hur olika maskuliniteter konstrueras utifrån olika förutsättningar. Jämställdhet är idag ett allmänt accepterat mål och på samma sätt kan vi anta att en manlighet som erbjuder mer än 50-talets familjeförsörjare är mer tillgänglig, kanske särskilt i vissa miljöer. Detta till trots

är bilden av en "riktig man" idag inte lika ny som många vill tro att den är (Mendel-Enk, 2004).

Att forska om män kan betyda många saker, mycket forskning har bedrivits av män och för män utan att detta har problematiserats. Mansforskning säger alltså inte mycket om innehållet. Den mansforskning vi använder oss av brukar kallas kritisk mansforskning, för att tydliggöra kopplingen till feministiska perspektiv och hur forskningen kritiserar mäns makt över kvinnor (Hearn, 1998).

Vi utgår från ett socialkonstruktivistiskt synsätt på kön och manlighet. Butler (1999) menar att kön inte existerar utan att det är genom vår diskurs vi skapar kategorierna överhuvudtaget. Genom performativitet skapar vi hela tiden kön och upprätthåller diskursen om dikotomin man/kvinna. Det innebär inte att de fysiska skillnaderna inte existerar men att de ständigt behöver ifrågasättas och befinner sig i en diskurs som upprätthåller uppfattningen om dem. Det innebär också att män exempelvis inte tar mer utrymme för att de *är män* utan för att de *gör manlighet*. På så sätt måste de unga män vi intervjuar själva agera så att de själva upplever och upprätthåller en manlig identitet (Hammarén, 2008). Synen på genus som socialt konstruerade innebär att vad som betraktas som manligt eller kvinnligt är beroende på vilken tidsepok, social situation eller kultur man befinner sig i.

Oavsett variationer, motstånd och avvikelser finns det gott om försök att på något sätt definiera vad manlighet är. Kimmel (1996) menar till exempel att manlighet kan brytas ner till fyra huvudprinciper:

1. Att aldrig göra något fjolligt och inte bli förknippad med något kvinnligt.
2. Att mäta manlighet i makt, framgång, förmögenhet och status och att ständigt sträva efter detta.
3. Att inte visa känslor utan vara fast och pålitlig.
4. Att utstråla energi, djärvhet och våga ta risker.

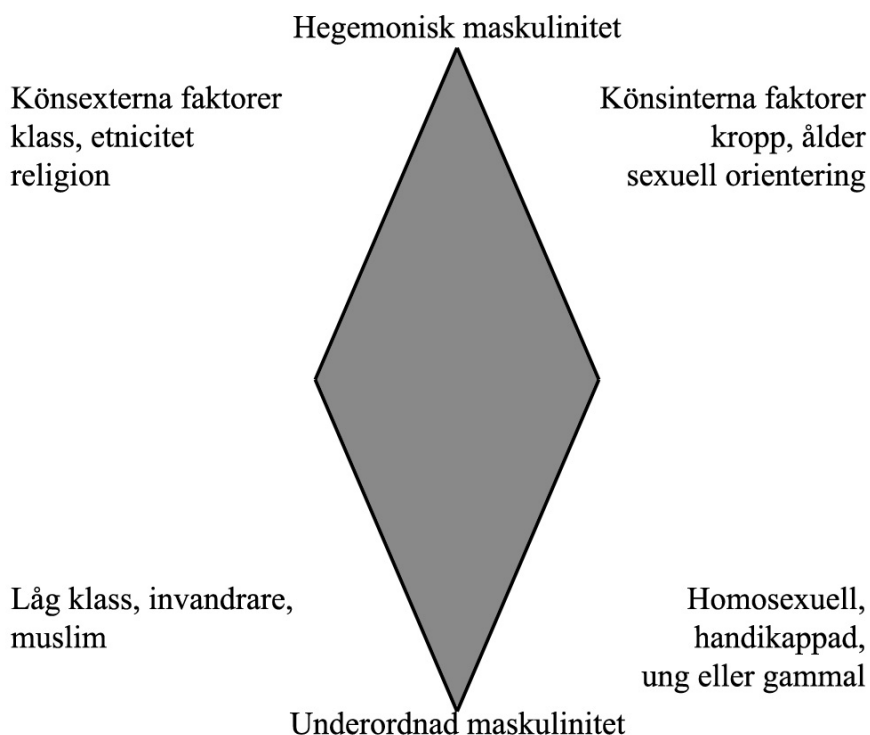
Kimmels teori kommer efter att ha studerat manlighet i Amerika och bör revideras innan den appliceras på svenska män men är ändå värd en tanke. Stephan Mendel-Enk (2005) tar upp ett svenskt manlighetsideal som stämmer överens med dessa principer och genomsyrar hur män från olika klasser med olika intressen ändå enas kring någon sorts bild av hur en man skall vara.

Manlighet skapas ofta som motsats till kvinnlighet och vad som uppfattas som manligt kan variera avsevärt mellan olika kulturer. Att göra manlighet innebär också att man måste veta hur detta skall göras och vilka handlingar som uppfattas som manliga respektive kvinnliga. En viktig aspekt av detta är sexualiteten, då heterosexualitet är normen men ändå behöver upprätthållas genom att män positionerar sig mot avvikande beteenden som homosexualitet (Hammarén, 2008; Connell 1999). I vissa kulturer betraktas exempelvis homosexuella som blir penetrerade som queer, svaga eller feminina medans män som penetrerar andra män fortfarande anses manliga. Det är med andra ord de män som betar sig som kvinnor (blir penetrerade) som är omanliga (Kehily & Nayak, 2008).

Connell (1999) pratar om maskuliniteter och hur dessa skapar olika hierarkier utifrån bland annat klass och etnicitet. Dessa är alltid kontextberoende och inom dessa existerar marginaliserade och normativa maskuliniteter där den vita heterosexuella medelklassmannen är den dominerande maskuliniteten. Men i linje med Foucaults idéer om att överallt där makten finns, finns också motstånd, kan dessa "ideal" eller bilder av den hegemoniska maskuliniteten motarbetas som exempelvis om arbetarklassmän gör narr av medelklassens män genom att få dem att framstå som feminina (Hammarén,

2008). Connell (1995) ser den ständigt pågående konstruktionen av maskulinitet som hierarkiserande, i förhållande till femininitet och andra maskuliniteter. Genom maskulinitets- och hirarkiseringsprocesserna skapas således en översta position som Connell kallar hegemonisk maskulinitet. Den är huvudsakligen en fiktiv manlighet och inte i närheten av verklighet för något större antal men den bildar en bild av manlighet som alla män på olika sätt förhåller sig till. Connell(1999) menar att det förutom den hegemoniska maskuliniteten finns en delaktig eller förhandlande (complicit med Connells egna ord) maskulinitet och en underordnad maskulinitet som båda förhåller sig till den hegemoniska. De flesta männen befinner sig i den delaktiga maskuliniteten. Den delaktiga maskuliniteten drar nytta av den hegemoniska maskuliniteten, de kan tillgodogöra sig den patriarkala utdelningen som innebär att de erhåller fördelar på grund av kvinnors underordnade position. Denna maskulinitet präglas av förhandlande och kompromisser med kvinnor samtidigt som den ligger mer eller mindre nära den hegemoniska maskuliniteten. Den underordnade maskuliniteten är exempelvis homosexuella eller män som på olika sätt är delaktiga i feminina praktiker, det vill säga betraktas som omanliga.

Hur män förhåller sig till den hegemoniska maskuliniteten är beroende av flera faktorer, bland annat klass. Bland den minoritet män som positionerar sig inom den hegemoniska maskuliniteten finns män som anses vara de privata och offentliga sfärernas toppar (Connell, 1999; Johansson, 2000 a). Johansson menar att den delaktiga maskuliniteten inte är tillräcklig för att beskriva den grupp män som den avser. Han vill istället använda sig av delaktig och förhandlande, för att skilja på de praktiker där män inte längre tar del av den patriarkala utdelningen utan är delaktiga i att dekonstruera manlighet genom förhandlingar med både kvinnor och män. Bortom den traditionella uppdelningen vill han också tillägga oppositionella och nostalgiska positioner som representerar progressiva och regressiva praktiker som ämnar förändra de rådande idealen (Johansson, 2000 a). De olika faktorer som påverkar positionen kan också delas upp i könsinterna och könsexterna, enligt figur 1:

Modellen visar också att det finns flera vägar att gå för att klättra i hierarkin, precis som det finns olika maskuliniteter. Den som inte har de könsexterna faktorerna på sin sida

kan till exempel använda könsinterna faktorer såsom sexualitet och kropp. I denna modell kan man också tänka sig att intressen och aktiviteter blir bedömda, liksom en puttenuttig heminredning kommer att förknippas med homosexualitet (Connell, 1999).

Gruppen män har makt över kvinnor men det betyder inte att alla män har makt över alla kvinnor. Mäns relationer till kvinnor präglas av förhandlingar och positioneringar, hur mycket en man kan sägas vara en av de män som har makt över gruppen kvinnor är beroende på bland annat klass och etnicitet (Gemzöe, 2005).

Maskulinitet skapas oftast i grupp och det är också inför andra män som maskulinitet blir viktigt (Connell, 1999). Det är också ett av skälen till att vi valt fokusgrupper som forskningsmetod. Det som anses maskulint i en grupp behöver dock inte vara det i en annan. En utpräglad arbetarklassmaskulinitet ses kanske inte som lika maskulin i en medelklassmiljö och vice versa.

Ambjörnsson (2003) summerar hur gymnasietjejer kategoriseras efter kön på ett träffande sätt: ”De är olika, i den bemärkelsen att de till stora delar har skilda erfarenheter, sociala bakgrunder, drömmar och viljor. Samtidigt är de lika, på så sätt att de alla då och då, återkommande, klumpas samman under kategorin Tjej.”

2.3 Klass

Är klass verkligen relevant som en variabel kring ett fenomen i dagens postindustriella samhälle? Ett samhälle där det har ”målats upp” en vision om att identiteten nu formas genom konsumtion oberoende av klassbakgrund, där man också har en hel globaliserad värld att hämta inspiration från. Denna vision som låter som hämtat ur en PR-kampanj från marknadens och globaliseringens lobbygrupper har visat sig inte stämma överens med den rådande verkligheten. Stefan Svallfors visade i sin bok *Klassamhällets kollektiva medvetande* att en bidragande grund till varierande sociala attityder ligger i klasskillnader. Exempelvis med grund i en studie genomförd av ISSP (International Social Survey Program) finner han att män från arbetarklassen tenderar att ha en mer konservativ syn på kvinnans roll i hemmet jämfört med män från medelklassen (Svallfors, 2004). Vidare har Inger Berggren i sin bok *Identitet, kön och klass: hur arbetarflickor formar sin identitet* visat hur avgörande klass kan vara när det gäller identitetsskapande (Berggren, 2001). Detta visar att klass fortfarande är ett relevant begrepp men hur definierar vi klass och hur signifikant är klassbegreppet som variabel?

2.3.1 Karl Marx klassanalys

Karl Marx talade bara om två samhällsklasser, de som ägde kapital, kapitalisterna och de som endast ägde sin egen arbetskraft, löntagarna (Israel, 1996). I dagens tjänstesamhälle kan det dock vara nödvändigt att skilja på ”vanliga arbetare” och de som har högre tjänstemannabefattningar då dessa lever efter väldigt skilda förutsättningar både ekonomiskt och vad gäller deras möjligheter att påverka sin egen arbetssituation. Genom en minimalistisk definition kan man särskilja följande tre grupper: Arbetare, högre tjänstemän och egenföretagare (Svallfors, 2004). Det finns dock flera problem med en sådan snäv indelning. För det första kan det finnas stor variation inom gruppen egenföretagare gällande deras ekonomiska situation. En egenföretagare kan vara allt från ett enmansföretag som knappt går runt till en ägare för en stor internationell koncern. Dessutom är det svårt att veta vart man skall placera de lägre tjänstemännen och var gränsen ska gå mellan högre och lägre tjänsteman.

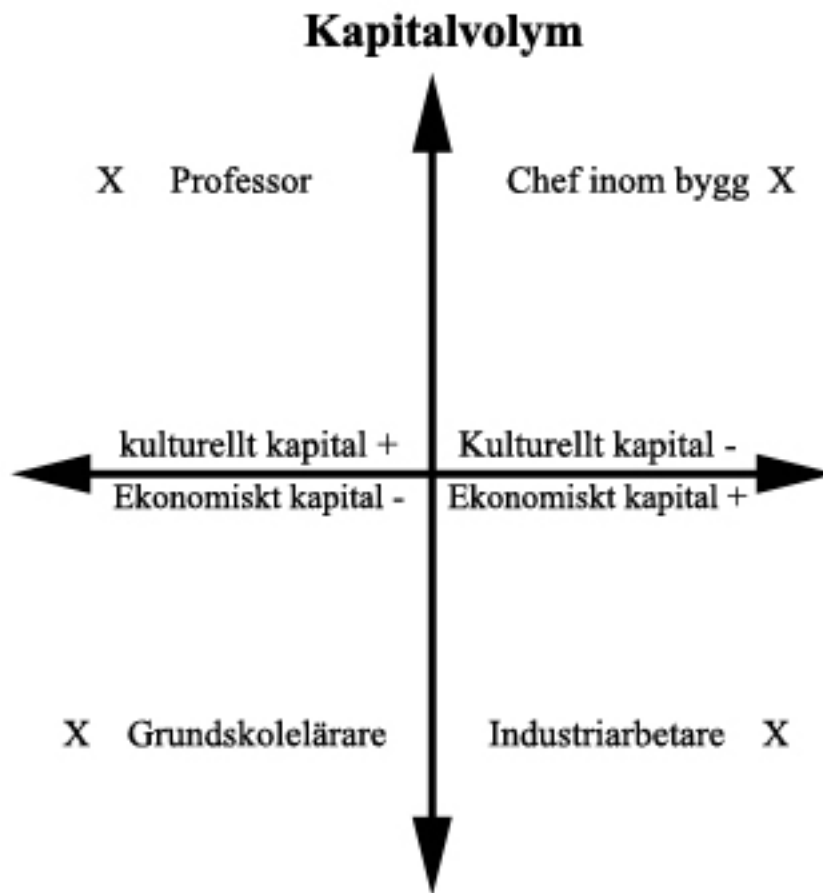
2.3.2 Det postmoderna kapitalistiska samhället

Det har påståtts att det postmoderna kapitalistiska samhället präglas av en större social rörlighet och att till följd av en allt större tjänstesektor så växer medelklassen. Det finns alltså inte längre två stora samhällsklasser som kämpar mot varandra kring arbetsindelingen och fördelningen av kapitalet. Istället har vi ett nytt samhälle med en hierarki av statuspositioner under ständig förändring som individer och familjer är mycket friare att röra sig mellan än tidigare (Bottomore, 1977). Detta låter som ytterligare ett inlägg från marknadens och globaliseringens lobbygrupp. Är det verkligen så att medelklassen bara blir större och att man smärtfritt kan förflytta sig mellan arbetarklassen och medelklassen? Man kan titta närmare på många av dessa yrken i den allt större tjänstesektorn som bidrar till att "medelklassen" växer. Lägre tjänstemannayrken samt yrken inom service och omsorg så som vårdbiträde och personal inom restaurangbranschen har i mångt och mycket en likande arbetssituation som den klassiska "arbetarklassen." De har väldigt lite kontroll över deras egna arbetssituation och en väldigt låg grad av autonomi (Karlsson, 2005). Många av dessa yrken är dessutom lika slitsamma för kroppen som yrken traditionellt förknippade med arbetarklassen. Långvarigt arbete inom vården eller som servitris på restaurang kan många gånger ge upphov till fysiska slitningar. Lönen för dessa yrken ligger dessutom inte högre än traditionella arbetarklassyrken. Kan man verkligen påstå att dessa har flyttat sig från arbetarklassen till medelklassen?

2.3.3 Bourdieus klassanalys

Det är också möjligt att dela in de olika samhällsklasserna efter årsinkomst, men ger detta en heltäckande bild? En rörmokare kan ofta tjäna mer än en sjuksköterska med tre års universitetsstudier men vem tillhör den högre samhällsklassen? Det är tydligt att man behöver en mer heltäckande modell för att avgöra klasstillhörighet. Pierre Bourdieu var den första att utforma en modell som tog med både det ekonomiska kapitalet och även andra sorters kapital i klassbestämmandet. Bourdieu introducerade egenskaper som kapital vilka var gångbara på olika marknader. Egenskaper är något som tillskrevs en hel grupp eller klass av individer och inte enskilda individer. Kapital kan delas upp i två kategorier, dels det ekonomiska kapitalet i form av löner och tillgångar och dels det symboliska kapitalet. Det symboliska kapitalet består till sin del av dels det sociala kapitalet vilket kan bestå av rätt sorts sociala nätverk, vilket kunde vara behjälpligt i strävandet av en viss position och dels kulturellt kapital. Utbildning och ett visst språkbruk som inger status på en viss marknad ingår i en grupp människors kulturella kapital. Hur högt eller lågt kulturellt kapital en grupp människor besitter bestäms av exempelvis hur högt eller lågt deras utbildning eller språk värderas av samhällets rådande normer (Israel, 1996). Samtidigt är det viktigt att poängtera att det oftast är samhällets elit som bestämmer samhällets rådande normer, alltså vad som skall värderas som högt eller lågt.

Ett annat begrepp som är viktigt i Bourdieus klassanalys är Habitus. Det skapas genom en klass gemensamma praxis på det sociala planet som i sin tur befäster denna (Israel, 1996). Habitus kan alltså fungera som en förklarande länk mellan en individs attityder, beteende och identitet och de sociala existensförhållanden denne lever under (Karlsson, 2005). För att bestämma en individs klasstillhörighet lägger man först ihop summan av dennes ekonomiska och kulturella kapital för att få fram kapitalvolymen. För att ytterligare precisera kan man undersöka om det totala kapitalet till större del utgörs av ekonomiskt eller kulturellt kapital och sedan placera individen på en klassmatris (Israel, 1996) enligt figur 2:

Bourdieu's idéer om ett kulturellt kapital där ett kollektivt medvetande utvecklas bland individer som innehar likande sociala existensförhållanden vilket ger upphov till liknande handlingsmönster har mött kritik från exempelvis Pakulski och Waters. Dessa ansåg att skillnader var oberoende av klasstillhörighet och uppstod istället på grund av individers egna val bland livsstilar (Karlsson, 2005). Karlsson ifrågasätter denna ståndpunkt i sin bok *Klasstillhörighetens subjektiva dimension* där hon undrar varför det fortfarande finns ett nära samband mellan individens val av livsstilar och preferenser och dess klasstillhörighet. Om valet av livsstil var oberoende av klasstillhörighet så skulle detta inte vara fallet (Karlsson, 2005). Det finns argument för och emot olika sorters klassindelning men vi anser att Pierre Bourdieus är den mest heltäckande och gångbara för vår studie. Detta då det omfattar både den faktiska ekonomiska aspekten samt den konstruerade sociala aspekten av klasstillhörighet. Den ger en möjlighet att observera klasser som skiljer sig på två sätt där både de ekonomiska och sociala förhållandena är olikartade.

2.4 Klass och språk

2.4.1 Bourdieus språkanalys

Då vi har hänvisat till Bourdieus definition av klass är det därför naturligt att även redovisa hans teori kring språk och hur det kopplas till klass. Bourdieu introducerar begreppet "det legitima språket" vilket är det språk som används av de högre klasserna. Då det är samhällets elit som avgör vad som är den högsta formen av kulturellt kapital blir det därför det "legitima språket" som utgör den högsta formen av språkligt kapital. Genom att det språkliga kapitalet förmedlas via föräldrarna till barnen i familjer inom de högre klasserna reproduceras det också inom klassen. På detta sätt behåller det legitima språket också sin status som den högsta formen av språkligt kapital. Det

språkliga kapitalet hos de högre klasserna kan också förstärkas genom teoretiska utbildningar och samröre med den akademiska eliten (Jones, 1999).

2.4.2 Bernsteins språkanalys

En annan teoretiker inom sociolingvistik är Basil Bernstein som talar om det moderna samhällets två former av språkbruk. Det begränsade språkbruket är avsett att användas i informella sammanhang och karakteriseras av en hög grad av vanliga fraser och att det ofta är knutet till en viss kontext. För att kunna tolka det begränsade språkbruket korrekt behövs det alltså en kännedom om dess kontext. Slang och många lokalt förankrade uttryck faller inom kategorin begränsat språkbruk. Det utvecklade språkbruket är avsett att användas i mer formella sammanhang såsom i utbildnings- och affärsvärlden. Det utvecklade språket är inte knutet till någon lokal kontext utan kan tolkas av alla som behärskar det utvecklade språket. Enligt Bernstein domineras språkbruket bland arbetarklassen av begränsat språkbruk. Han poängterar att även de högre klasserna har tillgång till det begränsade språkbruket men att de även besitter betydligt större kompetens i det utvecklade språkbruket vilket anses vara deras domän (Bernstein, 1974).

2.4.3 Gemensamma drag

Det finns dock likheter mellan båda teorier. Att det språkbruk som de högre klasserna har tillgång till i större utsträckning än arbetarklassen betecknas som utvecklat språkbruk kan ses som ett tecken på att eliten avgör vad som är den högsta formen av språkligt kapital. Detta medför att de högre klasserna besitter ett större kulturellt kapital på grund av sitt språkliga kapital. Då de högre klasserna har tillgång till bägge språkformer medan arbetarklassen i större utsträckning endast har tillgång till det begränsade språkbruket bidrar det till att de högre klasserna får ytterligare kulturellt kapital gentemot arbetarklassen. Ju fler sorters språk man besitter desto större kulturellt kapital (Israel, 1996). Dessa teorier visar också hur Bourdieus teorier fortfarande är aktuella för att tolka fenomen i det moderna samhället. Torgny Karnstedt,¹ författare och föreläsare, menar att tillgången på språk och böcker är en ”stor klassfråga”. Enligt honom har språket en avgörande betydelse för ungdomars självkänsla, identitet och verklighetsuppfattning.

¹ (http://www.lansbiblioteket.se/forfattare/karnstedt_torgny.htm),

3 Metod

3.1 Kvalitativ metod

Den kvalitativa metoden lämpar sig för att undersöka individernas situation ur ett helhetsperspektiv vilket är vad vår studie behöver. Kvalitativ metod kännetecknas av att man med ett litet material går in djupare i en problematik (Svenning, 2003). Vi var intresserade av hur respondenterna skulle uttrycka manlighet och den generella bild av manlighet som skulle skapas i grupsammanhanget. Den språkliga användningen är en viktig del i skattningen av det kulturella kapitalet vilket inte skulle kunna undersöka i en kvantitativ studie. Vi har en intersektionell ansats men kommer inte att studera samtliga aspekter utan begränsa oss till klass och manlighet.

3.2 Fokusgrupper

Fokusgrupper kan användas för att studera både innehåll och interaktion. Det kan också ge en bild av hur kunskap och idéer utvecklas och sprids. Data samlas in genom gruppens interaktion runt det valda ämnet. På så sätt skiljer sig formen från till exempel gruppintervjuer eller deltagande observation (Wibeck, 2000). Vi är inte ute efter en enskild individs åsikter utan vi söker de kontextbaserade åsikterna som finns inom den grupp vi undersöker. Med fokusgrupper fångar man just kollektiva uppfattningar och tar hänsyn till att vi inte väljer värderingar och åsikter själva. Fokusgruppen är ett bra forum för att undersöka kulturellt formade attityder och föreställningar (Billinger i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Fokusgruppen framhäver den intersubjektiva interaktionen och hur kunskap utvecklas inom denna (Kvale, 1997). En ytterligare fördel med fokusgrupper är också att forskarens påverkan är mindre än i enskilda intervjuer.

Vi kommer inte att göra anspråk på att kartlägga ungdomarnas maskuliniteter i sin helhet utan begränsar oss till de frågor som intervjuguiden består av och det material som intervjuerna ger utöver detta. Våra fokusgruppsintervjuer kommer att vara ett mellanting mellan strukturerad och ostrukturerad då vi har specifika diskussionsämnen i åtanke som utgångspunkt men är öppna för deltagarna att introducera nya ämnen. Fokusgrupper gör sig bäst med mellan fyra och sju deltagare. Med fler deltagare är det risk att tillbakadragna deltagare inte får utrymme för att uttrycka sig. Med färre deltagare kan relationerna ta en överordnad roll gentemot diskussionsämnena (Larsson, 2005). Vi har siktat på grupper med 5 deltagare. Ungdomar kan vara problematiska att förhålla sig till eftersom de är så präglade av stereotyper och fördomar. Deras egna utsagor kommer att vara resultat av att de försöker framställa sig som kapabla och lyckade (Hammarén, 2008; Johansson, 2005). Politisk korrekthet är en annan viktig faktor. Detta kommer till största del vara ett problem mellan oss och dem, inte dem emellan eftersom det faktiskt är deras utsagor *i gruppen* vi är ute efter.

3.3 Urval

Vi sökte en gymnasieskola som skulle representera ett teoretiskt program där eleverna kunde förmodas komma från familjer där föräldrarna hade högre utbildning och ett större kulturellt kapital, respektive en som helst skulle vara praktisk och ha elever från traditionella arbetarfamiljer. Vi fick tag i två grupper från två gymnasier som mycket väl stämde överens med våra önskemål. Den första är från en praktiskt inriktad gymnasieskola som drivs i kommunal regi och eleverna i den andra klass vi intervjuade

läser fordonsprogrammet. De bodde i områden med medelinkomster som låg runt snittet eller under². Deras föräldrars sysselsättning var: bilmekaniker, studerande (svenska som andraspråk), barnskötare, butiksförsäljare, vakt, fritidspedagog, larmtekniker, undersköterska och industriarbetare. Den andra gymnasieskolan är en friskola med en tydlig profil med höga intagningspoäng som riktar sig till elever som siktar mot vidare studier och deras utbildningar är teoretiska. Eleverna i gruppen vi intervjuade bodde i områden som har en medelinkomst strax över snittet eller långt över³. Deras föräldrars sysselsättning var: ekonomichef, professor i juridik, politiker, försäkringsmäklare, civilekonom, sjuksköterska, sjukgymnast, förtidspensionär.

Det är klass som förmodas få dem att välja sina respektive utbildningar, elever vid de teoretiska programmen kommer statistiskt sett i stor utsträckning från hem med studievana. Valet av utbildning kretsar kring framförallt klass och kön, både för gymnasieutbildningar och vidare studier.⁴

Beverly Skeggs (1997) menar att klass är något man kan ta till sig, att man efter att ha blivit tilldelad en klassposition tar till sig denna och integrerar den i sin syn på andra och sig själv. Med detta sagt menar vi att om de inte innan skulle definiera sig själva som medelklass så kommer de förmodligen att förutom de ekonomiska faktorerna anamma medelklassens habitus och kapital genom valet av utbildning. Att anpassa sig till gruppen behöver inte betyda att individen är ett offer för förtryck eller påvekan. Det kan lika gärna vara ett rationellt val som stärker individen i sig själv genom anpassning för sin egen vinnings skull (Johansson & Lalander, 2002).

3.3.1 Klassbakgrund

Generellt präglas den teoretiska gruppen av ett större ekonomiskt kapital än den praktiska gruppen på grund av sina föräldrars högre inkomster. Samtidigt besitter de ett större kulturellt kapital då de har vuxit upp i akademikerhem med andra språkliga förutsättningar. Att de läser ett teoretiskt program bidrar ytterligare till att öka och utveckla deras kulturella kapital jämfört med eleverna på det praktiska programmet. Dessa två grupper kan sägas ligga ganska långt ifrån varandra om vi placerar dem i Bourdieus klassmatris. Vi kommer genom uppsatsen att benämna dessa grupper som den teoretiska och den praktiska gruppen.

3.3.2 Grupperna

På det praktiska gymnasiet var det nästan bara killar i klassen, läraren frågade vilka som ville ställa upp på intervjun och hänvisade sedan dessa till oss. Det kan naturligtvis vara så att det var ett misstag från vår sida att låta läraren välja eleverna men med facit i hand så tror vi att lärarens ambition var att få killar med olika stil eller åsikter att vara med. Gruppen var åtminstone utseendemässigt heterogen och de uppgav att de varken var de "mest manliga" eller "de bästa eleverna". På det teoretiska gymnasiet möttes vi av en klass med övervägande andel tjejer. Vi frågade samtliga killar om de ville ställa upp på en intervju och de svarade genast ja allihop. När intervjun väl skulle genomföras så var en av eleverna förhindrad av något skäl och intervjun genomfördes med de fyra som kom.

² <http://www.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf/34f4087fac810b1ac1256cdf003efa4b/d27ca72054b071a9c12573e9004972cc!OpenDocument>

³ Ibid.

⁴ http://www.mah.se/templates/ExternalNews_____15529.aspx

Vi informerade bägge grupper att de hade valts i egenskap av att de var unga män. Vi pratade inte om att vi hade valt de utifrån samhällsklasser då vi ansåg att detta skulle fungera som en mild form av stämpling och kunna påverka svaren och diskussionen. Vi informerade däremot om att vi skulle intervjua andra och jämföra deras svar.

3.4 Förförståelse

Att ta hänsyn till förförståelsen är nödvändigt för att förstå hermeneutiken kring intervjuer och analys⁵. Vi har båda en någotsånär gemensam förförståelse för de båda grupperna. Vi förväntade oss att det skulle vara skillnader mellan grupperna, men att dessa skulle vara små och mest kretsa kringuttryck och inte så mycket åsiktsmässigt. Våra personliga åsikter och förväntningar om ”typiska” medel- och arbetarklassungdomar är många men vi har diskuterat dessa och försökt att undvika att påverka vad ungdomarna säger genom att vara så neutrala som möjligt. Det faktum att vi kommer från universitetet och ska prata om manlighet, har ett mer utvecklat språk och är äldre än dem gör att vi i deras ögon förmodligen förväntas ha en uppsättning förväntningar på dem och idéer om vad vi vill att de ska säga. Återigen har vi inte kunnat använda någon annan strategi än att försöka vara så neutrala som möjligt och inte ta upp saker som avslöjar för mycket om våra egna åsikter, utan snarare försöka vara öppna för vad som än kommer upp.

3.5 Intervjuernas genomförande

Intervjuerna var semistrukturerade. Vi behövde strukturen för att kunna jämföra grupperna men ville i så stor utsträckning som möjligt låta ungdomarna tala för sig själva. Som moderatorer kom vi att delta båda två och alternera i rollen som observatör och moderator genom att ta varannan frågeställning. Det fanns utrymme att ändra formuleringen på frågorna, om det skulle vara nödvändigt för att följa upp informantens svar under intervjuens gång (Kvale, 1997). Frågorna valdes främst för att belysa olika aspekter kring temat manlighet. Främst fokuserade vi dels kring egenskaper som gruppmedlemmarna ansåg var kopplade till en mans position i Connells (1999) hierarki och dels kring mannens roll i relationer och familjer då manlighet konstrueras i förhållande till andra. Samtidigt hade vi några frågor som användes för att hitta klassmarkörer hos deltagarna vilket var nödvändigt för att försäkra oss om skillnaderna mellan grupperna. För att materialet skulle kunna jämföras och granskas utifrån vissa gemensamma begrepp var det dock viktigt att intervjuerna innehöll vissa gemensamma moment. Vi hade i åtanke att vissa frågors formuleringar kanske inte borde vara lika flexibla då detta också riskerade att ge informanterna olika förutsättningar. Samtidigt skulle informanterna förstå frågorna för att svaren skulle vara relevanta. Intervjuguidens utformning var viktig för undersökningens validitet (Kvale, 1997). Fokusgruppsintervjuerna skedde i stängda rum på respektive gymnasium och spelades in med deltagarnas samtycke, intervjuerna tog cirka 90 minuter vardera. Efter ett kort inledande samtal kring skolan för att få deltagarna att känna sig bekväma med gruppen gick vi igenom de olika delområdena. Vi lät diskussionen flöda ganska fritt och försökte att i så stor mån som möjligt vänta in svar och tillåta de kortare tystnader som uppstod.

⁵ <http://www.infovoice.se/fou/bok/kvalmet/10000012.htm>

Skeggs(1999) menar att forskarens betydelse ibland inte tas för vad den är då även forskaren har en bakgrund och identitet som påverkar hur en undersökning genomförs, förutom förståelsen. Vad vi vill få ut av intervjuerna blir således också ett moment som styr vad vi får ut av dem och sedan ett filter genom vilket vi tolkar våra resultat. På så vis är också fokusgruppen en känslig arena där våra reaktioner och frågor förmodligen sätter någon sorts ramar för vad som gruppen uppfattar som okej eller inte. Genom små signaler som exempelvis en instämmande nickning mot någons uttalande blir någon annans tänkta uttalande kanske hejdat eller förändrat. Vi kände att det under intervjuerna blev något av en balansgång mellan att uppmuntra, bekräfta samt ställa detaljerade frågor mot att hålla intervjuarrollen någorlunda neutral. En ökad grad av struktur och styrande från moderatorernas sida påverkar gruppdeltagarnas svar i riktning mot deras egna värderingar (Wibeck, 2000) och vi har hållit oss till frågor och enkla klarifieringar för att minimera vår påverkan.

3.6 Analys

Intervjumaterialet transkriberades och strukturerades upp innan analysen började genom att vi klarlade materialet. Det innebär att upprepningar och vissa avvikelser togs bort för att materialet skulle kunna analyseras. Det innebär också att man sorterar väsentligt och oväsentligt innehåll, utefter de teoretiska antagandena och undersökningens syfte (Kvale, 1997). Vi började med att direkt efter intervjuerna skriva ut dem ordagrant och var noga med att ta bort personlig information som deltagarnas och skolornas namn. Vi hade lyckats få en väldigt bra ljudkvalité på inspelningar vilket underlättade denna fas, det var dock lite svårare att höra svaren när gruppdeltagarna pratade i mun på varandra. När detta hände försökte vi på bästa sätt att få fram den mening som uttrycktes. Sedan sorterades resultaten under de delområden vi hade utgått ifrån. En ytterligare uppdelning skedde också kring de teman gruppdeltagarna hade diskuterat spontant kring.

Vi har utgått från ett postmodernt perspektiv i vår tolkning av resultaten. Det postmoderna perspektivet fokuserar på den konstruktion av verkligheten som framkommer i intervjun, den tar också hänsyn till språkliga dimensioner. Detta perspektiv menar att kunskap finns i relationer och är kontextuell (Kvale, 1997). Vi använder en hermeneutisk granskning av materialet vilket innebär att vi inte söker efter orsak och verkan utan fokuserar på att tolka materialet utifrån vad meningen kan vara bakom uttalandena och vilken betydelse de har. Vi vill med detta också uppmärksamma samspelet mellan intervjuare och informant.⁶ Kvale (1997) ställer upp en möjlig modell där analysen redan börjar under intervjun och där informanten är den första som gör detta genom att reflektera över de ställda frågorna. Intervjuaren analyserar informantens utsagor och ger feedback på denna under intervjun. Detta synsätt är viktigt då våra frågeformuleringar, personligheter, utseenden och sammanhanget kan påverka informanternas svar. En meningstolkande analys rekontextualiserar tolkningen och följer samma bana som vi redan slagit in på, uttalandena tolkas inom de bredare referensramarna. Vi har också försökt att inkorporera en misstankens hermeneutik vilket innebär ett ifrågasättande av varje påstående, då de kan vara beroende av andra faktorer än de man tänker sig när man ställer frågan (Kvale, 1997). Gilje & Grimen (1995) gör skillnad på olika förklaringsmodeller och detta datamaterial granskas utifrån ändamålsförklaringar i huvudsak, även om förklaringar inte är det centrala i undersökningen. Ändamålsförklaringar ger svar på frågan varför individen agerar på ett visst sätt utifrån dennes avsikter. Denna förklaringsmodell anser vi är nödvändig om vi vill ge en bild av de strukturer som skapar de skillnader vi letar efter.

⁶ <http://www.infovoice.se/fou/bok/kvalmet/10000012.htm>

3.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Med en kvalitativ metod är det inte alltid lika enkelt att värdera resultatens reliabilitet som med kvantitativa metoder. Detta då analysunderlaget utgörs av berättelser eller beskrivningar kring ett visst fenomen istället för numeriska mätningar eller graderingar. (Larsson, 2005) Det är genom att vara konsekvent i sitt tillvägagångssätt under intervjuerna och analysen som är av största vikt för att tillförsäkra reliabiliteten i en kvalitativ studie (Kvale, 1997). Vi var noga med att ge exakt samma information till bägge grupperna innan vi påbörjade fokusintervjuerna och ställa frågorna i samma ordning och på samma sätt. Det finns två skillnader man kan resonera kring de båda grupperna som kan påverka reliabiliteten. Det första är att den teoretiska gruppen valde själva att vara med i studien och ställde upp efter lektionstid vilket kan tyda på ett visst intresse för det vi skulle diskutera. Den praktiska gruppen valdes ut av sin lärare och deltog under lektionstid och hade därför inget eget motiv till att delta. Den andra skillnaden är att den teoretiska gruppen nyligen hade haft en temadag om genus på sin skola där de diskuterat och funderat kring dessa ämnen. Resultaten kunde ha skiljt sig markant om den praktiska gruppen också hade haft en sådan temadag. Å andra sidan är det inte förvånande att just den teoretiska gruppen har haft en sådan temadag, kunskaperna som tillägnades under denna dag skulle kanske ändå ha kommit dem tillgodo förr eller senare. Vi kan se det som en del av deras större kulturella kapital.

Ett annat sätt att sträva efter en så hög reliabilitet som möjligt är genom så kallad undersökartriangulering där samma utskrift analyseras av två undersökare och analysen jämförs (Larsson, 2005). Vi använde oss av den här metoden genom att vi både läste genom utskrifterna från fokusgruppsintervjuerna på var sitt håll och letade efter mening. När vi sedan diskuterade det vi ansåg vara viktigt så hade vi belyst många gemensamma delar och hade liknande tankar även om vi skiljde oss på vissa punkter.

Det är främst den interna validiteten, eller utförandet, man kan försäkra sig om i kvalitativa metoder. Detta försökte vi uppnå genom att sträva efter så informationsrika berättelser som möjligt från respondenterna (Larsson, 2005). Genom uppföljning av korta svar eller oklara ståndpunkter försökte vi uppnå en så hög validitet som möjligt. Vi var också noga med att tillåta tysta pauser så att gruppdeltagarna fick utrymme för att uttrycka alla de tankar de hade kring de olika ämnesområdena. Gruppmedlemmarna påverkades säkert av varandras ståndpunkter och skulle möjligtvis kunna ge olika svar vid enskilda intervjuer. Det var dock gruppens åsikter och diskussionerna kring dessa ämnen som vi ville fånga.

Resultaten från kvalitativa metoder kan vara svåra eller omöjliga att generalisera då man använder sig av små, syftesbestämda urval (Larsson, 2005). Då vi endast använde oss av två fokusgrupper går det inte att generalisera våra resultat utan endast formulera hypoteser som fortsatta studier i ämnet kan understödja eller förkasta. För att granska våra resultatets trovärdighet ställs de också mot den tidigare forskning som presenterats.

3.8 Etiska överväganden

De etiska övervägandena kretsar till stor del kring anonymitet och informanternas upplevelse av intervjusituationen. För att informanterna ska kunna tala om känslor och upplevelser är det viktigt att inge förtroende. Det är viktigt att informera samtliga informanter om att deltagandet är högst frivilligt, att de har rätt att avbryta, pausa eller själv ställa frågor (Kvale, 1997). Vi har följt de forskningsetiska principer som

forskningsrådet satt upp vilket innebär att vi tagit hänsyn till informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.⁷ Vi presenterade oss själva innan vi påbörjade diskussionerna och informerade som ovan att det är frivilligt att delta, att de har rätt att inte svara på frågor de inte vill svara på, kan avbryta intervjun samt att vi även var öppna för frågor från deras sida. Vi betonade också att det inte handlar om någon utfrågning utan det är meningen att det skall vara en diskussion där de förhoppningsvis också skall känna att de får ut någonting själva. Vi följde också upp detta efter diskussionerna och hoppas att de var uppriktiga när de uppgav att det var givande för dem också.

En annan viktig aspekt av de etiska övervägandena är konfidentialitet, att det inte skall gå att röja någon deltagares identitet från det färdiga arbetet (Larsson, 2005). Vi informerade deltagarna från början att ingen av deras namn eller namnet på deras skola skulle figurera i uppsatsen. Det inspelade materialet skulle inte spelas upp för någon annan utan endast höras av oss.

⁷ http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf

4 Resultat

Vi kommer här att presentera valda delar av intervjun, som vi tycker har relevans för vår frågeställning. Killarna har alla fått fingerade namn, den praktiska gruppen kommer att benämnas Elias, Tony, Jonas, Erik samt Gino och den teoretiska gruppen kommer att benämnas Walter, Johan, Daniel samt Lars. Vi har valt att presentera resultaten efter de områden vi valde att fokusera på samt de teman som framkom under fokusgruppsintervjuerna. Eftersom diskussionerna fick flyta relativt fritt finns det viss överlappning mellan vissa olika områden.

4.1 Utseende och språk

Vi hade från början tänkt att vi skulle kunna urskilja skillnader eller se likheter mellan gruppernas klädval vilket antingen skulle peka på tendenser till antingen klassbetingad identitet eller klassoberoende identitet, baserad på konsumtion. Detta blev dock svårt då den praktiska gruppen hade blåställt på sig som alla andra på deras gymnasium. Den teoretiska gruppen hade en väldigt homogen stil beträffande kläder med dyra skjortor, jeans och tunna tröjor som tillsammans gav ett intryck av en stil som förknippas med rikare människor. Dock så kan vi inte jämföra detta med den praktiska gruppens klädstil då de inte hade sina vardagskläder på sig. En skillnad vi dock kunde se som vi inte hade funderat kring tidigare var skillnaden i frisyerna. Den praktiska gruppen var alla väldigt kortklippta förutom Tony som hade en punkinspirerad och flerfärgad frisyr. Den teoretiska gruppen hade längre hår som var stylad i antingen en lång sidbena eller lugg förutom Daniel som var kortklippt. På det hela taget hade den praktiska gruppen kortklippta frisyrer som inte krävde någon styling medan den teoretiska gruppen hade längre, välstylade frisyrer. Både kroppsspråket och talspråket skiljde sig mellan grupperna. Deltagarna i den praktiska gruppen satt ofta tillbakalutade och till synes avslappnade i sina stolar, de vände sig ofta mot varandra när de pratade och riktade frågor direkt till varandra. I den teoretiska gruppen satt deltagarna ofta framlutad över bordet och vände sig nästan uteslutande mot oss medan de pratade och diskussion kunde ofta utmynna i relativt långa monologer av enskilda deltagare. Den praktiska gruppen utmärktes av att de pratade med en Göteborgsdialekt i varierande grad medan den teoretiska gruppen talade rikssvenska utan spår av Göteborgska.

4.2 Intervjun

4.2.1 Manligt och omanligt

Många gånger under intervjuerna mötte vi påståenden om att hur vissa saker var manliga eller kvinnliga även när det gick bortom det uppenbara som att flickor leker med dockor och pojkar med "actionman"(praktiska gruppen). Bland annat så delas filmer upp i filmer som är avsedda för kvinnor med romantiska komedier i spetsen respektive filmer som män kollar på med action som tydlig representant. Ungdomarna pratar om hur de också motvilligt ser på tjejfilmer, när de måste:

Gino: "Varannan gång får hon välja, varannan gång får jag välja liksom."(praktiska)

Johan: "Det var två av mina killkompisar och två tjejkompisar ... Så är det ju bara tjejer i huvudrollerna, den var ju skitdålig."(teoretiska)

Båda grupperna gör ganska strikta uppdelningar där romantik är en genre som inte tilltalar dem som killar till skillnad från action. I båda grupperna finns också en öppenhet inför att tjejfilmer kan vara bra. En kille från den praktiska gruppen tar upp ett exempel på detta och en av killarna från den teoretiska gruppen menar att de själva väljer att det ska vara så uppdelat.

Intressen och uppfattningar kring olika intressen kan också spegla det som anses manligt eller omanligt. Detta var mycket mer påtagligt i den praktiska gruppen där de uppgav att de hade intressen som att meka med bilar, spela fotboll, träna, köra motorcross, kampsport och dataspel. Datorspelet avsåg främst krigsspel i form av Counterstrike och Battlefield II. När denna grupp skulle uppges intressen de som ansåg var omanliga uppgav de badminton och schack. Just när det gäller sporter så ansåg de att en sport var manligt om det hade någon av följande beståndsdelar: 1. Sporten bygger upp kroppen 2. Sporten är utomhus vilket gör att man syns och även blir solbränd eller 3. Att sportutövandet visar att man har pengar. Den teoretiska gruppens intressen kretsade kring musik till största delen, de nämnde inte begreppet omanligt om intressen utan pratade istället om olika livsstilar.

I samtal kring umgänge med vänner och flickvänner dök uttrycket ”toffel” spontant upp bland killarna i den praktiska gruppen. Med toffel avses en kille som bara ställer sig efter flickvännens krav och blir helt styrd och utan egen vilja. Vi frågade hur det känns när man själv blir kallad toffel:

Gino: ”Då tar man nästan lite illa upp, sen kan man ge igen värre när de gör så, så då är det ganska lugnt.”

Erik: ”Man tar ganska illa upp gör man, man ser sig själv inte riktigt som en toffel man vill bara umgås med en man tycker om.” (praktiska)

Det blir tydligt att toffel är ett negativt laddat ord för killarna. En kille som är toffel kan lika gärna vara ”homo” uttrycker Jonas.

4.2.2 Kroppsliga ideal

Att vara vältränad och se bra ut är inte helt oväntat ett annat återkommande tema. Här finns ingen större skillnad i elevernas utsagor, men den praktiska gruppen tar upp det fler gånger och antyder också att de som inte är vältränade, eller snarare är motsatsen, är något man kan skoja om. Dels när det kommer till allmänna utsagor om sport men också om dem själva, när en av dem som har dataspel som största intresse ska svara på frågan om någon särskild del av kroppen är viktig att träna:

Jonas: ”Jag tränar allt.”

Gino: ”The whole package och det är inte nåt dataspel?” (praktiska)

Kommentaren gjorde att alla skrattade, som vi tolkade det, åt hur hans träning i själva verket inte kunde tas på allvar

4.2.3 Pengars betydelse

De båda grupperna verkar överens om att en någorlunda ”klassisk” manlighet fortfarande är en i allmänhetens ögon attraktiv man. Den teoretiska gruppen betonar att det varierar och att det är både individuellt och kulturellt. Den praktiska gruppen tar direkt upp en tydlig mansbild och pratar uniformsyren, vältränade kroppar och pengar.

Att pengar är viktigt och gör en man attraktiv är självklart, liksom att dyra vanor och kläder som vittnar om mycket pengar signalerar något som attraherar kvinnor. Den teoretiska gruppen menar däremot att pengar inte är så viktigt, åtminstone inte i sig.

Walter: ”Jo men jag tror att det kan vara en rätt viktig grej för att om en, om en tjej med såhär rik bakgrund skulle hon kanske inte ta en kille som, som va lite såhär... bor ute i förorten, nej”

Lars: ”Nej men det är klart att när det kommer till såna extremfall så blir det ju så ... Då hör pengarna mer till stilen” (teoretiska)

Däremot kunde den teoretiska gruppen tycka att det skulle vara lättare för en kille från en rikare bakgrund att vara tillsammans med en tjej från en mindre förmögen bakgrund.

Johan: ”Ja där tror jag faktiskt att det är okej, så länge hon e snygg och ha kan visa upp henne för hans seglarkompisar så tror jag faktiskt att det går.” (teoretiska)

På frågan om varför det ser ut så här så hänvisar killarna till traditioner och de rådande könsrollerna:

Walter: ”Alltså det här gamla, hederliga, mannen tar hand om kvinnan, mannen betalar... då passar det ju bra” (teoretiska)

Båda grupperna kopplar pengar till stil och vanor men den praktiska gruppen lägger större vikt vid dessa symboler. När vi pratar om att bjuda och bli bjuden i en relation finns det också skillnader i synen på hur mycket man kan låta sig bli bjuden. Den teoretiska gruppen menar att det är något man gör, men säger sedan att de inte vill att de ska vara så och att det inte skulle vara ett problem att bli bjuden medan den praktiska gruppen ser det som något problematiskt att bli bjuden men inte heller gillar att det är de som förväntas bjuda

Elias: ”Jag tror de flesta killar skulle inte gilla att tjejen är den som står för det mesta eller ja att hon bjuder mycket och sånt jag tror kille skulle känna”

Tony: ”Känna lite press på sig liksom då måste man ge tillbaka nånting och kan man inte ge tillbaka nånting så är man inte lika bra tycker man det blir liksom kanske ganska obehagligt också.” (praktiska)

Den praktiska klassen nämnde också att de trodde att tjejerna uppskattade när killen betalade när de var ute tillsammans.

Tony: ”Jag tror de uppskattar det, de känner sig väl bemött liksom” (praktiska)

4.2.4 Hur en man ska vara

Några av våra frågor och många av svaren vi fick från andra frågor tar upp egenskaper hos eleverna själva och hur de ser på andras egenskaper. Vi frågade bland annat efter vilka egenskaper de tyckte var viktiga att ha som person och vilka egenskaper de uppskattade från sina kompisar. Den första gruppen vi intervjuade, som var eleverna vid det praktiska gymnasiet, tog upp några egenskaper som vi sedan ställde frågor om till eleverna på det teoretiska gymnasiet men svaren blev ändå i stort sett olika. Eleverna på

det praktiska gymnasiet tog upp egenskaper som social kompetens, pålitlighet, ärlighet, att kunna hjälpa varandra och att vara rak.

Elias: "Vara självständiga kanske, inte vara beroende av andra."

Jonas: "Även att kunna samarbeta med dem som jobbar sen innan liksom kan kommunicera med dem också."

Gino: "Vara social så lätt att ta kontakt med de andra så man kommer in i arbetslaget liksom."

Jonas: "Vara bra vän i fikarummet med." (praktiska)

Liknande utsagor upprepades, där särskilt social kompetens lyftes fram. När vi tog upp frågorna med eleverna på det teoretiska gymnasiet kretsade svaren kring något mer nöjesbetonade egenskaper som att vara glad och dela samma humor.

Johan: "Jag, ja vi skämtar ju mycket jag och mina kompisar, så de e ju väldigt mycket, ha samma humor som en själv då, de e men jag har ju vuxit upp med dem så de e ingen annan som har sån humor riktigt, utan så de blir liksom"

Lars: "Det växer fram"

Daniel: "Det är eh kul att skratta och sådär"

Walter: "Ja men de e väl de egenskaperna egentligen"

Lars: "Alltså samma humor e nog, alltså även om de kan låta lite enkelt och inte så viktigt så e de nog, det blir ju väldigt viktigt ändå, tycker jag" (teoretiska)

Svaren skiljer sig inte nämnvärt även om de lade mer eller mindre vikt vid olika tema, precis som citaten ovan visar. När vi frågade hur en kompis inte fick göra kretsade också svaren från båda grupperna kring samma teman, svek och ärlighet.

4.2.5 Att förhålla sig till andra

Båda grupperna fick avslutningsvis frågan hur det trodde att andra ungdomar skulle svara på våra frågor. Eleverna från det praktiska programmet fick frågan om hur elever vid ett teoretiskt program skulle svara och vice versa. Båda grupperna fick också diskutera hur det skulle vara om vi frågade elever vid barn och fritidsprogrammet. Båda grupperna menar att eleverna vid ett barn och fritidsprogram förmodligen skulle ha tänkt mer på dessa frågor och vi tolkar deras svar som att ju mer man tänker på dem, desto mer jämställd blir man också. Här visar det sig att båda grupperna tror sig vara "mer jämställda" än den andra. Eleverna vid det teoretiska programmet tar upp elever vid ett kommunalt gymnasium, med förhållandevis låga intagningspoäng och flera praktiska program, som ett exempel på män som inte förmodas vara särskilt jämställda.

Johan: "(Nämnda gymnasium) också det är väl ganska mycket"

Lars: "Dom är ju lite så machokillar"

Johan: "Ja men alla går ju inte som så med två prillor under samma läpp"

Lars: "Men det tror jag såhär hade ni gjort den här intervjun en och en då hade ni nog fått ganska samma från dem tror jag, men inte om ni sitter fyra stycken killar från (nämnde gymnasium) i ett rum och liksom tävlar om vem som kan vara mest kontroversiell." (teoretiska)

Eleverna vid det praktiska programmet menar att andra saker är viktigare för de som kommer från rikare familjer och att de förväntas utgöra en mer traditionell manlighet.

Jonas: "Det hade nog varit lite mer gammaldags stucket tror jag"
Gino: "Det tror jag också"
Jonas: "Just med tanke på att pengar styr ju oftast, tänker mest männen det är dem som får mest betalt"
Elias: "Dom hade nog också haft andra intressen kanske, dom flesta vill ju bli dom är ganska rika kanske deras föräldrar är advokater, dom vill bli också som sina föräldrar, tjäna lika mycket kanske"
Tony: "Dom blir ju oftast som sina föräldrar har dem som förebilder och andra som dom känner" (praktiska)

4.3 Mannens roll i familj och relationer

4.3.1 Om relationer och partners

Vi ställde frågor kring temat vad man letade efter hos en partner och vad som var viktigt i ett förhållande. Hos bägge grupper hamnade tillit och att partnern var trevlig högt uppe på listorna. Skillnaden kom bland annat av hur eleverna från det praktiska gymnasiet använde uttryck som "villig" och "kåt och tacksam". Dessa egenskaper nämndes med en skämtsam ton och drog skratt från övriga gruppmedlemmar. Den stämningen kände vi inte hos samhällsklassen, där pratade de istället om vikten av närhet och samspelet vilket uttrycks i citaten nedanför:

Johan: "Jag tror det viktigaste är att man kan, att man e liksom nära varandra på det sättet som man inte behöver dölja saker för varann."
Lars: "Att man kan få ett så bra samspel att man va sig själv och att man liksom att man kan va glada tillsammans och må dåligt tillsammans."
(teoretiska)

En annan väsentlig skillnad mellan grupperna var att utseende kom fram som en viktig egenskap spontant hos killarna på det praktiska gymnasiet medan vi fick ställa en direkt fråga till samhällsklassen för att få svar kring utseendets roll. Gemensamt för de båda grupperna kring temat utseende var hur en flickvän kan vara ett objekt man använder för att få bekräftelse från andra. Grupperna uttryckte sig dock på lite olika sätt:

Tony: "Kanske det man vill också skaffa en så snygg tjej som möjligt."
Gino: "Liten trofé man kan ha på hyllan." (praktiska)

Daniel: "Jo men de e ju klart, det kan ju ligga mycket i liksom vad andra ska tycka."
Walter: "Ja men det beror på vad man letar efter, om man letar efter någon som man kan visa upp för sina kompisar eller letar efter ett förhållande."
(teoretiska)

På frågan om det är killen eller tjejen som väntas ta det första steget till att inleda en relation tyckte både grupperna att det kändes som att killen skulle ta det första steget. Hos samhällsgruppen uttrycktes det dock att detta var något som gällde mer i de lägre åldrarna och var inte av lika stor vikt när man blir äldre:

Lars: "Ja men precis, mellanstadiediscot, då är det ju tjejerna sitter på stolarna och så kommer killarna och bjuder upp. Men, ja, det utjämnas väl ju äldre man blir" (teoretiska)

Vi frågade om hur man umgicks med vänner och partners, båda parternas vänner och ens egna. Det fanns en stor skillnad mellan hur viktigt de båda grupperna ansåg att det var att en flickvän skulle fungera bra ihop med deras vänner:

Erik: "Ganska viktigt, kanske inte så jätteviktigt med tanke på att hon kanske inte är så mycket med ens kompisar just."

Gino: "Egentligen borde det inte spela någon roll egentligen oftast är man inte tillsammans med kompisarna och tjejen samtidigt eller jag är inte det i alla fall."

Tony: "Jag skulle påstå att man är med tjejens kompisar mer." (praktiska)

Johan: "Annars kan de ju bli så att man får välja mellan vännerna och partnern."

Walter: "Då blir det ju gärna också att man det blir det här att man ändrar sin personlighet efter olika... och då så kan man ju hamna i den situationen att det blir liksom att man döljer saker för sina kompisar, eller för partnern som man egentligen skulle vilja vara öppen med, bara för att de är olika." (teoretiska)

Den praktiska gruppen särskiljer umgänget med flickvännen och kompisar, de umgås inte med dem samtidigt. Den teoretiska gruppen betonar istället hur viktigt det är att flickvännen fungerar bra tillsammans med ens vänner för att man inte skall behöva välja mellan dessa. Den praktiska gruppen verkar ha gjort det här valet att det är flickvännen som går före vännerna. När vi pratade om huruvida det var viktigt att man själv fungerade bra ihop med sina flickvänners kompisar så svarade den teoretiska gruppen på samma sätt som föregående fråga. Den praktiska gruppen tyckte emellertid att det var mycket viktigare än hur flickvännen fungerade med deras egna vänner:

Tony: "Det är väl ofta att hon känner sig tryggare så att hon är med några som hon känner samtidigt som hon är med den hon ja förmodligen gillar, det blir lite mer tryggt för henne än att hon är med typ grabbgänget som hon inte har någon aning om." (praktiska)

Vi följde upp det här uttalandet genom att fråga dem om de inte också ville ha den här tryggheten med sina vänner runt sig när de är tillsammans med den de tycker om och fick följande svar:

Gino: "Nej det känns som att som kille ska man vara den som står upp för tjejen, man ska visa mod och göra det hon helst vill i första hand sen längre i förhållandet blir kanske att hon gör lite mer det man vill." (praktiska)

När vi pratade tidigare med killarna om vad de letade efter hos en partner och vad de trodde en partner letade efter hos dem så tyckte den praktiska gruppen att egna intressen var viktigt. Genom egna intressen skulle man inte vara lika beroende av varandra:

Tony: "Ha ett intresse, för då blir de inte beroende av en själv utan då kan de göra lite annat också." (praktiska)

Vi tyckte detta var en intressant tanke och ställde frågan till den teoretiska gruppen om de också ansåg att detta var viktigt i ett förhållande.

Walter: ”Det behöver ju inte vara något problem att inte ha egna intressen, jag tycker det mer är en bonus att man, alltså för då blir det mycket mer att man lär sig om varandra genom att man har mycket intressen, att man liksom upptäcker varandras intressen och sådär.”(teoretiska)

En klar skillnad man märker här är att den teoretiska klassen såg egna intressen som ett nytt sätt att närma sig varandra medan den praktiska såg det som ett sätt att kunna hålla distansen.

4.3.2 Familjen

Vi var intresserade av att veta hur våra grupper såg på mannen och kvinnans roll gentemot hushållsarbete och om det skulle skilja sig mellan grupperna. Det vi märkte var att killarna i den praktiska gruppen hade en mer traditionell syn på mannens och kvinnans roll i hemmet:

Elias: ”Men inte, många kvinnor gillar ju det att ta hand om familjen leva en sånt normalt liv, göra det kvinnan gör.”

Jonas: ”Många gillar ju det men nuförtiden så vill dom ju gärna jobba också.” (praktiska)

Lars: ”Jag tror att våran generation, eller den liksom, till dom som är 20 30 årsåldern, vi ser väl upp med den här inställningen att det ska vara ganska jämställ och så vidare, jag har fått den bilden.” (teoretiska)

Den teoretiska gruppen nämnde också den del av hushållsarbetet som ses som ett manligt åtagande:

Lars: ”När det kommer till bilen och såna här tekniska prylar då e det ju killen som ska ta hand om det.” (teoretiska)

Både grupper var dock ense om att det var viktigt att ta ut sin pappaledighet:

Jonas: ”Ja det är klart man ska göra det, la inte bara kvinnan som ska göra allting.” (praktisk)

Daniel: ”De första månaderna får mamman ta det fast ... efter det så är det, jag hade gärna varit hemma med barn.” (teoretiska)

Bägge grupper uttryckte att båda mamman och pappan har en viktig roll i uppfostrandet av barnen men den praktiska gruppen pratade om de olika rollerna föräldrarna fick utifrån kön. Dessa skillnader bestod i att mamman kunde inta en mjukare roll och pappan stod för disciplinen.

Jonas: ”Det behöver det inte alltid vara jag säger bara... båda kan vara lika mjuka om man säger så, det är klart mannen är alltid hårdare oftast i såna tider, han höjer rösten lite mera än mamman gör alltså.” (praktiska)

Vi följde upp detta med frågan hur det skulle påverka ett barn att ha mamman som den huvudsakliga föräldraförebilden.

Jonas: "Det beror la på könet om man säger så på barnet, om det är en kille så kan det bli så att barnet blir väldigt mjukt, väldigt..."

Gino: "Fikus?"

Jonas: "Ja, nej det är ju i värsta fall om man säger så. Att pojken vågar stå upp för sig själv och vågar ta ansvar och sånt där lite mer"

Erik: "Manlighet" (praktiska)

Citatet ovan visar hur homosexualitet är något som är okey att skämta om och utgör inte icke eftersträvansvärd avvikelser. När vi pratade om styrketräning och att kommentera andra mäns kroppar gick en av våra informanter tydligen lite för långt:

Tony: "Jag tycker inte så där överdrivet, jag tycker själv inte om det."

Gino: "Du gillar inte överdrivet biffiga killar alltså?"

Tony: "Nej det är ingen höjdare tycker jag inte." (alla skrattar) (praktiska)

Samtidigt vittnar båda grupperna om en medvetenhet kring hur föräldraskapet och barnens uppfostran präglas av förhållanden som är allt annat än jämlika.

Jonas: "Jag tror ofta att pappan är förknippad med lite mer äventyr, det är alltid pappan som tar med de till fotbollsträning eller kanske inte alltid men det är alltid dem som får göra de roliga grejerna och mamman får stå och diska och gnälla på barnen sen, den känslan har jag." (praktiska)

Lars: "Men alltså jag tror nog att det går nog långsammare än man tror jag menar fortfarande är det så att pojkarna blir uppfostrade till att liksom vara den här hårda killen som liksom actionman medan tjejerna ska va lugna så tror jag att när våran generation får barn om vi håller oss till det här liksom det vi gör nu, då kanske det blir förändring över generationer men så går det ju så långsamt också." (teoretiska)

Ett intressant perspektiv som väcktes i gruppen med eleverna från det praktiska gymnasiet var synen på hur den enda tjejen i klassen behandlades speciellt av lärarna. En av killarna frågade de andra hur det skulle vara om de var ensam kille i en klass.

Jonas: "Jag tror de hade skitit i oss då" (praktiska)

Varpå de med tydlig bitterhet räknar upp ett antal fördelar som tjejen i deras klass erhåller varpå de alla instämmer i att det är sådant de aldrig skulle få själva.

5 Analys

Analysen tar upp det vi genom teorierna och den tidigare forskningen kan koppla till empirin. Våra egna reflektioner presenterar vi i diskussionen, här försöker vi hålla oss till den hermeneutiska tolknigen av intervjumaterialet. Klass och maskulinitet presenteras till stor del var för sig.

5.1 Klass och habitus

Eleverna visade tydligt hur de präglades av deras olika klassbakgrunder, inte bara genom var de bodde och vad deras föräldrar gör utan vilka intressen de har, hur de pratar och hur de ser på sig själva. De präglas alltså av olika habitus med olika kulturella och sociala kapital. Detta är också i linje med vad Ambjörnsson (2003) konstaterar, gymnasieskolans snedrekrytering är påtaglig och omfattande. Habitus fungerar som en förklarande länk mellan en individs attityder, beteende och identitet och de sociala existensförhållanden denne lever under (Karlsson, 2005). Detta är också viktigt att ha i åtanke för att bedöma ungdomarnas utsagor. Symboler som språk, jargong, humor, kläder, intressen och utseende kan användas för att beskriva den egna gruppen, liksom för att skapa skillnader mot andra. Samtidigt signalerar symbolerna också att den egna gruppen är den som vet bäst (Johansson & Lalander, 2002).

Att kulturellt kapital är viktigare för eleverna vid det teoretiska gymnasiet är tydligt. Bland annat får musiken en viktig roll för intressen, förebilder och i förlängning också möjligtvis politik.

Den praktiska gruppen betedde sig som om det vore ett vanligt samtal och använde ett språkbruk som med Bernsteins (1974) ord skulle betraktas som begränsad kod vilket kan ses som en lägre form av språkligt kapital enligt Bourdieus teorier. De pratade också med en tydlig Göteborgsdialekt vilket även det kan tolkas som en lägre form av språkligt kapital. Den teoretiska gruppen hade ett mer utvecklat språk och anpassade samtalsformen till en mer akademiskt form. Denna mer utvecklade och akademiska språk är det som Bernstein (1974) kallar utvecklad kod och kan tolkas som ett högre språkligt kapital. Dialektmässigt var göteborgskan knappt förnimbar, de pratade mer rikssvenska, vilket också kan betraktas som en högre form av språkligt kapital (Bernstein, 1974). Den praktiska gruppen hade kortklippta frisyrier med ett undantag och den teoretiska gruppen hade långa frisyrier med ett undantag. Detta stämde också överens med hur andra elever på deras respektive gymnasier såg ut. Korta frisyrier förknippas ofta med mer våldsamma maskuliniteter som militärer, skinheads med mera. Den som hade långt hår i den praktiska gruppen hade dessutom en mer punkinspirerad frisyri som också kan kopplas till protestkultur (Johansson & Lalander, 2002).

5.2 Att lära sig jämställdhet

Båda grupperna pratar om jämställdhet som något man kan lära sig och förklarar sina svar delvis utifrån detta. Den teoretiska gruppen understryker att de haft en temadag om genus medan den praktiska gruppen understryker att de inte tänkt så mycket på dessa frågor. Den praktiska gruppen ser skeptiskt på hur den ensamma tjejen i deras klass får särskild behandling, något vi tolkar som en omedvetenhet om de fördelar män erhåller gentemot kvinnor. De tar mäns fördelar för givet och agerar precis som så många andra

män har gjort när exempelvis tjejtaxa och åldergränser diskuteras genom att känna sig orättvist behandlade.

5.3 Att uttrycka manlighet

Ungdomarna visade flera prov på att uttrycka sin manlighet genom att peka ut omanliga(feminina) praktiker. Avståndstagande från både klassmässiga och genuskodade praktiker är ofta ett sätt att framställa sin egen grupp som den bättre (Ambjörnsson, 2003; Hammarén, 2008 m.fl.).

Eleverna från det praktiska gymnasiet gör tydligare positioneringar gentemot feminina praktiker. Att kalla någon för ”fikus” (Gino i den praktiska gruppen) på grund av en brist på manliga förebilder och en förväntad feminin praktik eller att skoja om att en kille kollar in andra killar är helt i linje med de exempel som Hammarén(2008) tar upp när han exemplifierar olika sätt att manifesteras/upprätthålla en normerande heterosexuell praktik. Denna process är också viktig i upprätthållandet av en manlig könsidentitet. Under intervjuerna var ett återkommande tema olika sätt att visa manlighet genom avståndstagande från feminina praktiker. Ett av dessa uttryck var bland annat hur man förhåller sig till filmer. Samtliga ungdomar delade upp filmer i kvinno- och mansfilmer, där kvinnofilmer var något man på sin höjd stod ut med för att göra tjejerna nöjda. Båda grupperna var tydliga i detta avståndstagande.

När den praktiska gruppen pekar ut överklassens män (de pratade om snobbar) som mindre moderna i sin syn på jämställdhet är det också ett sätt att skapa ett vi och dem där överklassungdomar blir den andre och underordnas dem själva i den manliga genushierarkin (Connell, 1999); Johansson & Lalander (2002) kallar detta för *imaginär överordning*, vilket också inbegriper ett motstånd mot stämpling och ett sätt att hantera den egna underordnade positionen. Man framställer sig själva som bättre, om så även bara för ett ögonblick. Att peka ut någon annan som avvikare och framhäva sina egna sidor som bättre kan vara en viktig del i att motverka bilden av den egna gruppen som ojämförbara och erhålla en *kompenserande självrespekt* (Hammarén, 2008).

5.4 Relationer

När vi ställde frågor om relationer och tjejer blev det uppenbart att utseende och yttre faktorer var viktiga i båda grupperna men i den teoretiska gruppen kom närhet fram som en viktig aspekt av en relation. Närhet betraktas ofta som en omanlig domän (Lalander, 2002) och var inget som togs upp av den praktiska gruppen när vi talade kring relationer. Då män öppet söker efter närhet stämplas de ofta som omanliga, istället kan de göra detta i homosociala grupper där man erhåller närhet samtidigt som man inom gruppen förstärker varandras maskulinitet (Andreasson, 2003). Ofta kan dessa grupper samlas kring någon form av sport eller en aktivitet som förstärker manligheten samtidigt som det döljer det faktum att man genom dessa grupper också söker närhet (Mendel-Enk, 2004). Den praktiska gruppen visade att de värdesatte homosocialitet när de pratade om att umgås med grabbarna och hur de inte umgås med killar och tjejer samtidigt. Några i den praktiska gruppen hade också varit aktiva inom lagsporter vilket också är miljöer som ofta präglas av homosocialitet.

Linda Paulssons studie *Hon såg mig som en man* (Johansson, 2005) som baseras på kvalitativa intervjuer med killar kring ämnet förhållanden, tar upp de ”komplementära roller” som formas i heterosexuella förhållanden. Uttalanden kring att mannen är den

som erbjuder trygghet och kvinnan är den som behöver trygghet klargör dessa positioner i den praktiska gruppen. Att göra manlighet handlar om att handla på ett sätt som skapar en upplevelse av manlighet hos den som utför handlingen (Johansson, 2005). Dessa mönster kom fram i den praktiska gruppens berättelser när de pratade om att man som kille skulle vara den som står upp för tjejen och att det är tjejen som har ett behov av trygghet. Att bjuda tjejen när man är ute tillsammans är något som skapar en upplevelse av manlighet.

I sin artikel *Finding his better half: The boy code & the modern man* (2008) skriver Calvin Sandborn att män ständigt måste bevisa sitt värde vilket också uppmärksammas i Mendel-Enks (2004) reportage. Enligt Sandborn (2008) bevisar män sitt värde genom bland annat snabba bilar, idrottsliga bedrifter och snygga flickvänner. En undersökning genomförd av marknadsundersökningsföretaget Euro RSCG gav understöd åt att troféfrun fungerar som en statussymbol.⁸ Både den teoretiska gruppen och den praktiska gruppen pratade om det här fenomenet men närmade sig det på olika sätt. Den teoretiska gruppen pratade om den kring ett klassperspektiv där det skulle vara okey för en medelklass- eller överklassman att vara tillsammans med en tjej från en lägre samhällsklass så länge hon var snygg. Den praktiska gruppen använde istället begreppet trofé och pratade om att hitta en så snygg tjej som möjligt och pratade om det som någon form av tävlan. Kvinnan blir i de här sammanhangen bara ett objekt som förstärker mannens status i den manliga hierarkin.

Att beskriva någon som toffel menas att den personen låter sig styras av sin flickvän eller inte säger emot henne.⁹ På så sätt hamnar mannen i en underordnad position gentemot kvinnan (vilket kan vara anledningen till att begreppet tolkas negativt överhuvudtaget). När den praktiska gruppen talade nedsättande om toffel menade de samtidigt att det kunde innebära att man umgicks mer med sin flickvän än sina kompisar och att det inte behövde vara något fel med det, även om de tydligt använde det som ett negativt uttryck.

När vi pratar om tjejer och relationer förhöll de sig tydligt annorlunda till dem än t.ex. sina killkompisar. De båda grupperna visar mer eller mindre tydligt att de ofta har andra intressen eller viljor och att det i en relation med en tjej förhandlas om vems intressen eller vilja som ska vara vägledande. De uppvisar båda drag av en tydligt dominant maskulinitet men samtidigt försöker de anpassa den efter nya ideal om en mer flexibel maskulinitet. Ungdomarna visar prov på både delaktighet (medskyldighet) och förhandlande i relation till de hegemoniska maskuliniteterna. Detta bör också sättas i relation till kvinnors ökade krav på jämställdhet och lika värde (Johansson, 2000 b).

⁸ <http://www.eurorscg.com>

⁹ Se exempelvis <http://www.flashback.info/showthread.php?t=634327>

6 Diskussion

Här presenterar vi våra egna reflektioner och slutsatser. Här sammanför vi klass- och maskulinitetsanalyserna för att besvara studiens frågeställning. Vidare perspektiv diskuteras och utvecklas också.

6.1 Skillnader

I analysen visar vi hur de två grupperna skiljer sig åt och skapar två till synes olika maskuliniteter. Våra resultat bekräftas också av tidigare forskning och teorier när det kommer till förväntade skillnader i maskulinitet utifrån de olika klasspositionerna (jfr Hammarén, 2008; Connell, 1999; Svallfors, 2004). Vår empiri saknar underlag för *hur* maskulinitet skapas efter olika klasspositioner, men ger en bild av hur skillnaden uttrycks och vilka dessa skillnader är. Ett annat centralt problem är att skilja uttryck från faktiska åsikter eller skenbara skillnader i framförandet. Språk spelar här en stor roll, där medelklassungdomar kan förväntas framstå som mer jämställda eftersom de uttrycker sig med ett mer akademiskt/nyanserat språk.

Connells modell (se figur 1) visar hur maskulinitet kan skapas och förhåller sig till den hegemoniska maskuliniteten. De två grupperna skulle vi placera på olika ställen i denna skala, särskilt om man ser den tvådimensionellt. Att nå status, erkännande eller bara högre i hierarkin, kan uppnås genom olika uppsättningar egenskaper, de könsexterna och könsinterna (Connell, 1999). När vi analyserar gruppernas utsagor och utifrån dessa bedömer var i den modellen de hamnar har vi också Bourdieus modell (figur 2) med oss. Den teoretiska gruppen har ett högt kulturellt kapital och en högre klassposition, könsexterna faktorer den andra gruppen har svårt att konkurrera med. Den praktiska gruppen har å sin sida starkare könsinterna faktorer, via tydligare sexualitet och till viss del deras kroppar. Att medelklassens maskulinitet ses som mer normgivande ger oss också en hänvisning om vilka egenskaper som kommer att värderas högst (Connell, 1999). På så sätt kan man också säga att det finns flera hegemoniska maskuliniteter men att medelklassens är mer normgivande (Hammarén, 2008).

Det är också centralt att se de olika maskuliniteterna i deras kontexter. I andra sammanhang skulle deras styrkor värderas annorlunda, liksom de gentemot den egna gruppen oftast kan vändas till egen fördel (Johansson & Lalander, 2002; Hammarén, 2008). Det betyder också att vår syn på jämställdhet och maskulinitet ligger bakom hur vi bedömer andra maskuliniteter. Det framstår som att båda grupperna tyckte att de hade en inte ultimata men ändå bättre syn på manlighet än andra, precis som vi har en uppfattning om vad som är bra maskulinitet eller inte. Att peka ut rätt och fel är också ett problem som blir uppenbart i vår studie, eftersom den kan bidra till bilden av medelklassen som norm och arbetarklassen som avvikare med en mer konservativ syn på jämställdhet (jfr Skeggs, 1997). Det är vår mening att snarare fokusera på yttre förutsättningar och hur maskulinitet inte skapas inom gruppen, utan i relation till andra.

6.2 En arbetarklassmaskulinitet

Killarna i den praktiska gruppen har jämfört med de andra en ”sämre” position i förhållande till den hegemoniska maskuliniteten. De har genom sitt kulturella kapital och habitus dessutom svårt att göra en klassresa och nå ”högre” via de könsexterna faktorerna (jfr Skeggs, 1997). Det som återstår eller blir den troligaste lösningen, är att

avancera i hierarkin med hjälp av könsinterna faktorer. Att skapa en tydligare maskulinitet som kopplas till traditionella arbetarklassmän och de värderingar som hör dem till blir alltså ett rationellt val för killarna om de vill nå högre i den maskulina hierarkin. Att klass och maskulinitet också skapas i förhållande till familj, bostadsområde, politik (Connell, 2003) och andra faktorer utanför den grupp vi undersökt betyder givetvis att detta får ses i sitt samband: deras identiteter är skapade i relation till andra, både individer och grupper som oavsett medelklassens ideal kan leda till att de konstruerar den maskulinitet de uppvisar.

6.3 En medelklassmaskulinitet

Det kan också vara så att det vi upplevde under intervjun bland eleverna från det praktiska gymnasiet var ett utslag för hur man inför sina kompisar antar en sexistisk hållning som bara finns i liknande sammanhang, där manlighet måste framställas på ett särskilt sätt. Det kan vara så att ungdomarna inför eventuella flickvänner, tjejkompisar eller familj skulle ha en mycket mer jämställd framtoning. Ungdomarna kan få svårt att grunda sina identiteter på en sådan *situationell manlighet*. Detta problem kan slita män mellan olika normer och identiteter vilket skulle kunna utgöra en del av förklaringen till några av de problem som män utsätts för och ligger bakom (Johansson, 2005).

Killarna i den teoretiska gruppen befinner sig på en fördelaktigare position och kanske är det just det som gör att de inte har samma behov av att distansera sig från feminina praktiker och framhäva sin maskulinitet gentemot dessa i samma utsträckning. Deras kulturella kapital ger dem en bättre skjuts i hierarkin än vad en traditionell arbetarklassmaskulinitet gör och att investera ytterligare i denna är för dem ett enklare sätt att nå högre. När kraven på en tydlig manlighet blir färre kan vi vänta oss att det också lämnas ett större utrymme att utveckla alternativ till denna bland annat genom att ta till sig en feministisk diskurs eller en mjukare maskulinitet.

6.4 Mot nya maskuliniteter

Om man vill arbeta med jämställdhetsfrågor bland killar/män tror vi att det är viktigt att se vilka resurser och möjligheter som finns att anamma en feministisk diskurs. I den praktiska gruppen skulle vissa praktiker utgöra en svår utmaning där den teoretiska gruppens medlemmar istället kanske skulle vinna på det i relation till sin omgivning. Vi tror att det är nödvändigt att hjälpa ungdomar att hitta strategier/praktiker för jämställdhet som ger dem *möjligheter* utifrån deras kontext. Det finns ett samband mellan klass och maskulinitet bland unga killar och att jobba med ett intersektionellt perspektiv är nödvändig för att förstå hur de båda konstrueras (jfr Skeggs, 1997; Ambjörnsson, 2003). Att ha ett klass- och genusperspektiv tror vi också är viktigt när problem som våld och brottslighet tas upp, områden som är tydligt genuspräglade men oftast diskuteras utifrån andra teorier. Vår empiri berör inte dessa ännen men om vi låter oss teoretisera utifrån könsinterna och könsexterna faktorer kan vi se att en hårdare manlighet kan vara ett sätt att nå status för den som inte har andra medel. Den visar att precis som för arbetarklasskvinnor (Skeggs, 1999) eller unga gymnasietjejer (Ambjörnsson, 2003) är genus alltid sammankopplat med klass. Hur klass påverkar möjligheten till att bli mer jämställd och ifrågasätta manliga ideal är en fråga vi får lämna för vidare forskning.

De båda killgrupperna uttrycker en medvetenhet om jämställdhetsfrågor och att de själva kommer att exempelvis ta ut sin pappaledighet och spendera tid med sina barn.

När de tar upp att barn- och fritidsprogrammets killar förmodligen skulle ha en mer genomtänkt syn på manliga ideal och jämställdhet är det som om det vore något de själva önskade att de hade. Det är också viktigt för dem att peka ut andra som mindre jämställda vilket ger oss uppfattningen om att de själva faktiskt vill bli betraktade som jämställda, eller till och med ser sig själva som jämställda, men att de ”vet för lite” eller ”inte tänkt på det så mycket”. Män som marginaliseras tenderar ofta att söka sig mot en traditionell eller mer rigid form av maskulinitet (Johansson, 2000 a). Det kan tyckas som att en tydlig arbetarklassmaskulinitet skulle kunna vara på väg mot detta öde men de killar vi intervjuade gav en bild som snarare visade på hur maskuliniteten förhandlades och förändrades i riktning mot en mer jämställd maskulinitet.

Vi har diskuterat framförallt hur de båda grupperna förhåller sig till den hegemoniska maskuliniteten och andra grupper men det är också viktigt att ta upp hur de förhåller sig till kvinnor. Deras kvinnosyn var inte i centrum för vår studie men vi vill ändå komma med några reflektioner. De båda grupperna hade olika sätt att förhålla sig till kvinnor och skillnaden var framförallt hur de pratade om dem. En råare jargong och ett förhållningssätt som präglas av uppdelning mellan manligt och kvinnligt i den praktiska gruppen signalerar att kvinnor i homosociala sammanhang av dem framställs som både som jämlika och reducerade till objekt. De präglades av en ambivalens kring uppfattningen av kvinnor och det är svårt att utifrån vårt material säga mer om hur och när dessa olika bilder av kvinnan används i vardagen. Utifrån mäns generella överordning över kvinnor vore det intressant att se om eller hur deras strategier och förhandlingar gentemot kvinnor tar olika uttryck på grund av klasspositionerna. Det faktum att samtliga killar är i gymnasieåldern och troligtvis inte har någon bredare erfarenhet av intima relationer är en viktig faktor att beakta. Deras syn på relationer kommer sannolikt att förändras med åren och de kommer få en mer nyanserad bild av relationer mellan män och kvinnor.

Källförteckning

Ambjörnsson, Fanny (2003): *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront

Andreasson, Jesper (2003): *Brudar, bärs och bögar – maskulinitet och sexualitet i en enkönad miljö*. Johansson T & Lalander P (red): *Sexualitetens omvandlingar. Politisk lesbiskhet, unga kristna och machokulturer*. Göteborg: Daidalos

Arrhenius, Sara (2002): *En riktig kvinna*. Avesta, Pocky

Berggren, Inger (2001): *Identitet, kön och klass: hur arbetarflickor formar sin identitet*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis

Bernstein, Basil (1974): *En sociolingvistisk aspekt på socialisation med viss hänsyn tagen till den individuella inlärningsförmågan*. Lund: Liber

Bottomore, TB (1997): *Klass och elit: Klasskillnader och klasskonflikter i modernt samhällsliv*. Göteborg: Tema nova

Connell, R. W. (1999): *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos

Connell, R.W. (2003): *Om genus*. Göteborg: Daidalos

Hammarén, Nils (2008): *Förorten i huvudet: Unga män om kön och sexualitet i det nya Sverige*. Stockholm: Atlas

Hearn, Jeff (1998): *The Violence's of men*. Storbritannien (Trowbridge, Wiltshire): Sage

Gemzöe, Lena (2005): *Feminism*. Smedjebacken: Bilda Förlag

Israel, Joachim & Hermansson, Hans-Erik (1996): *Det nya klassamhället*. Stockholm: Ordfront

Johansson, Thomas(2000 a): *Makten, härligheten och kärleken*. Socialvetenskaplig tidskrift nr 1-2

Johansson, Thomas (2000 b): *Det första könet: mansforskning som reflexivt projekt*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Thomas & Lalander, Philip (2002): *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Thomas red. (2005): *Manlighetens omvandlingar: ungdom, sexualitet och kön i heteronormativitetens gränstrakter*. Göteborg: Daidalos

Jones, Trevor (199): *Language change and social change*. Bern: Peter Lang AG

Karlsson, Lena (2005): *Klasstillhörighetens subjektiva dimension: Klassidentitet, sociala attityder och fritidsvanor*. Umeå: Avhandling

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kimmel, Michael S (1996): *Manhood in America: a cultural history*. New York: Free Press

Larson, Sam & Lilja, John & Mannheimer, Katarina(red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Mendel-Enk, Stephan (2004): *Med uppenbar känsla för stil: ett reportage om manlighet*. Stockholm. Atlas

Payne M (2002): *Modern teoribildning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Pettersson, Lisa (2006): *Språk, klass och utbildning: En teoretiskstudie om sambandet mellan ursprungsklass, språk och utbildningskaraktär*. Lund: C-uppsats

Plantin, Lars (2003): *Mäns föräldraskap. och Det nya faderskapet – ett faderskap för alla?* i Johansson & Kuosmanen (red.) (2003): *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*. Malmö: Liber

Paulsson, Lina (2005): *Hon såg mig som en man liksom: Unga mäns identitetsskapande i heterosexuella relationer* i Johansson (red.) (2005): *Manlighetens omvandlingar*. Riga: Diadalos

Sandborn, Calvin (2008): *Finding his better half: The boy code & the modern man*. Briarpatch magazine: Mars/April 2008

Svallfors, Stefan (2004): *Klassamhällets kollektiva medvetande*. Umeå: Boréa

Svenning, Conny (2003): *Metodboken*. Eslöv: Lorentz

Skeggs, Beverley (1999): *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.

Wibeck, Victoria (2000): *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som forskningsmetod*. Lund, Studentlitteratur.

Elektroniska resurser (alla kontrollerade 080506)

Ambjörnsson, Fanny (2005): *Den rosa overallen: Om genusfostran, modeller av jämställdhet och identitetspolitiska markörer*. (Paper från ACSIS nationella forskarkonferens för kulturstudier, Norrköping 13–15 juni 2005. Konferensrapport publicerad elektroniskt på www.ep.liu.se/ecp/015/. © Författaren.)

Euro RSCG: <http://www.eurorscg.com>

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning: (http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf)

Butler, Judith (1999): *Gender trouble. Feminism and the subversion of gender*. (<http://site.ebrary.com.ezproxy.ub.gu.se/lib/gubselibrary/Doc?id=10054731>)

<http://www.infovoice.se/fou/bok/kvalmet/10000012.htm>

Torgny Karnstedt:

http://www.lansbiblioteket.se/forfattare/karnstedt_torgny.htm

Göteborgs Stad statistik: <http://www.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf/34f4087fac810b1ac1256cdf003efa4b/d27ca72054b071a9c12573e9004972cc!OpenDocument>

Gymnasieskolans snedrekrytering:
http://www.mah.se/templates/ExternalNews____15529.aspx

Bilaga – Intervjuguide

Introduktion och presentation

- 1 Vad gör era föräldrar?
- 2 Varför har ni valt det här programmet?
- 3 Vad gör ni på fritiden?
- 4 Vad har ni för intressen?
- 5 Vad är viktiga egenskaper att ha som person?
- 6 Vilka egenskaper tycker ni är viktiga hos kompisar?
- 7 Vad får en kompis inte göra?
- 8 Vad är det viktigaste i ett förhållande?
- 9 Hur viktigt är det att ens partner fungerar bra med ens kompisar?
- 10 Hur viktigt är det att fungera bra med sin partners kompisar?
- 11 Om ni skulle skriva vad ni sökte i en kontaktannons, vad skulle ni ha med?
- 12 Vad tror ni gör en man attraktiv?
- 13 Vem ska betala på en date?
- 14 Kan ni nämna några bra manliga förebilder?
- 15 Känner ni igen er själva i dessa?
- 16 Vad betyder ens yrke för identiteten?
- 17 Hur skulle en ideell situation i framtiden se ut angående familjeförhållanden?
- 17b Vem gör vad och vad vill ni göra?
- 18 Om vi skulle göra den här intervjun på exempelvis XXX-gymnasiet, hur tror ni de skulle svara?